

TŁUMACZENIE Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO NA POLSKI.
WIAŻĄCE SĄ ZAPISY ORYGINAŁU W JĘZYKU ANGIELSKIM, PUBLIKOWANE NA STRONIE KE.
TŁUMACZENIE STANOWI WERSJĘ ROBOCZĄ, POMOCNĄ PRZY PISANIU WNIOSKU.
NFOŚIGW NIE PONOSI ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA EWENTUALNE RÓŻNICE WERSJI POLSKIEJ I ANGIELSKIEJ I
NIEZASTOSOWANIE SIĘ DO WERSJI ANGIELSKIEJ PUBLIKOWANEJ NA STRONIE KE.
W TŁUMACZENIU ZACHOWANO UKŁAD GRAFICZNY ORYGINAŁU DLA UŁATWIENIA PRACY Z DWIEMA WERSJAMI
JĘZYKOWMI.

Program Działań na Rzecz Środowiska i Klimatu (LIFE)

Zaproszenie do składania wniosków

**Przyroda i różnorodność biologiczna - Projekty dotyczące działań standardowych (SAP)
LIFE-2022-SAP-NAT**

HISTORIA ZMIAN			
Wersja	Data publikacji	Zmiana	Strona
1.0	27.04.2022 r.	■ Wersja wstępna (nowe MFF)	

EUROPEJSKA AGENCJA WYKONAWCZA DS. KLIMATU, INFRASTRUKTURY I ŚRODOWISKA (CINEA)

CINEA.D - Zasoby naturalne, klimat, zrównoważona niebieska gospodarka i czysta energia
JEDNOSTKA D.2 LIFE Środowisko (przyroda i gospodarka o obiegu zamkniętym)

ZAPROSZENIE DO SKŁADANIA WNIOSKÓW

SPIS TREŚCI

0. Wstęp	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
1. Informacje dodatkowe	6
Co to jest Program LIFE?	6
Przyroda i różnorodność biologiczna	7
Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia	7
Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich	8
Przejście na czystą energię	8
2. Rodzaj działania - Cele - Tematy i priorytety - Działania objęte dofinansowaniem — Oczekiwane efekty ...	9
Typ działania	9
LIFE-2022-SAP-NAT-NATURE— Przyroda i różnorodność biologiczna	10
Cele	10
Zakres - działania, które mogą otrzymać finansowanie	11
Oczekiwane efekty	14
Poziom dofinansowania	14
Dodatkowe warunki	14
LIFE-2022-SAP-NAT-GOV — Zarządzanie przyrodą	22
Cele	22
Zakres - działania, które mogą otrzymać finansowanie	22
Oczekiwane efekty	23
Poziom dofinansowania	24
Dodatkowe warunki	24
3. Dostępny budżet	24
4. Harmonogram i terminy	24
5. Dopuszczalność i dokumenty	25
6. Kwalifikowalność	26
Kwalifikujący się uczestnicy (kwalifikujące się kraje)	26
Skład konsorcjum	27

Kwalifikujące się działania	27
Obszar geograficzny (kraje docelowe)	28
7. Zdolność finansowa i operacyjna i wyłączenie	28
Zdolność finansowa	28
Zdolność operacyjna	29
Wyłączenie	29
8. Procedura oceny i przyznania dotacji	30
9. Kryteria przyznawania dotacji	31
10. Struktura prawna i finansowa Umowy dotacji	33
Data rozpoczęcia i czas trwania projektu	33
Kamienie milowe i efekty	34
Forma dotacji, poziom dofinansowania i maksymalna kwota dotacji	34
Kategorie budżetowe i warunki kwalifikowalności kosztów	35
Płatności i ustalenia dotyczące płatności	37
Gwarancja na kwotę zaliczki	37
Poświadczenia	37
Struktura odpowiedzialności za odzyskiwanie środków	38
Warunki wdrożenia projektu	38
Inne informacje szczegółowe	38
Niezgoda i naruszenie postanowień umowy	38
11. Jak złożyć wniosek	38
12. Pomoc	39
13. Ważne	41

0. Wstęp

Niniejszy dokument stanowi zaproszenie do składania wniosków w związku z unijnymi dotacjami na działania w obszarze Przyrody i różnorodności biologicznej w ramach **Programu Działań na Rzecz Środowiska i Klimatu (LIFE)**.

Ramy regulacyjne niniejszego Programu Finansowania UE określa:

- Rozporządzenie 2018/1046 ([Rozporządzenie Finansowe UE](#))
- podstawowy akt prawny (Rozporządzenie LIFE [2021/783](#) ¹).

Nabór ogłoszono zgodnie z Wieloletnim Programem Prac² na lata 2021-2024 i jest on zarządzany przez **Europejską Agencję Wykonawczą ds. Klimatu, Infrastruktury i Środowiska (CINEA)** („Agencja”).

Zaproszenie obejmuje następujące **obszary**:

- **LIFE-2022-SAP-NAT-NATURE – Przyroda i różnorodność biologiczna**
- **LIFE-2022-SAP-NAT-GOV – Zarządzanie przyrodą**

Każdy wniosek w ramach tego naboru musi dotyczyć wyłącznie jednego z obszarów. Wnioskodawcy, którzy chcą złożyć wniosek w więcej niż jednym obszarze, muszą złożyć odrębne wnioski dla każdego z nich.

Zachęcamy Państwa do uważnego zapoznania się z **dokumentacją naboru**, w szczególności, do przeczytania niniejszego Zaproszenia do składania wniosków, Wzoru Umowy o Udzielenie Dotacji, [Instrukcji Online Unijnego Portalu Finansowania i Przetargów](#) oraz [Projektu Umowy o Udzielenie Dotacji UE -AGA – Annotated Grant Agreement](#).

W dokumentach tych znajdują Państwo wyjaśnienia i odpowiedzi na ewentualne pytania, związane z przygotowaniem wniosku:

- Dokument Naboru określa:
  - kontekst, cele, zakres, działania, które mogą otrzymać finansowanie oraz spodziewane wyniki (punkty 1 i 2)
  - harmonogram i dostępny budżet (punkty 3 i 4)
  - warunki dopuszczalności i kwalifikowalności (w tym dokumenty obowiązkowe; punkty 5 i 6)
  - kryteria zdolności finansowej i operacyjnej oraz wyłączenia (punkt 7)
  - procedurę oceny i przyznania dotacji (punkt 8)
  - kryteria przyznawania dofinansowania (punkt 9)
  - strukturę prawną i finansową umów dotacji (punkt 10)
  - sposób składania wniosków (punkt 11)
- Instrukcja Online określa:

---

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/783 z dnia 29 kwietnia 2021 r. ustanawiające Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylające rozporządzenie (UE) nr 1293/2013

² Decyzja wykonawcza Komisji C(2021)4997 z datą wejścia w życie dnia 9 lipca 2021 r., dotycząca finansowania Programu LIFE i przyjęcia Wieloletniego programu prac na lata 2021 - 2024.

- procedury rejestracji i składania wniosków online za pośrednictwem Portalu Finansowania i Przetargów UE („Portal”)
- zalecenia w zakresie przygotowywania wniosków
- AGA - Umowa Dotacji wraz z komentarzami zawiera:
  - uwagi szczegółowe, dotyczące wszystkich postanowień Umowy Dotacji, którą trzeba podpisać, aby uzyskać dotację (w tym kwalifikowalności kosztów, harmonogramu wypłat, zobowiązań dodatkowych itd.).

Zachęcamy także Państwa do korzystania z [bazy danych LIFE](#) w celu zapoznania się z listą projektów objętych dotąd finansowaniem. W ramach podprogramu Przejścia na czystą energię, informację nt. projektów dofinansowanych wcześniej (w ramach programu Horyzont 2020) można znaleźć na [stronie internetowej CORDIS](#).

1. Informacje dodatkowe

Co to jest Program LIFE?

Program LIFE to jedyny unijny program wspierający działania na rzecz środowiska i klimatu.

Stanowi zarazem jeden z głównych czynników realizacji Europejskiego Zielonego Ładu³, którego celem jest:

- przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo o nowoczesnej, zasobooszczędnej, konkurencyjnej gospodarce, która do roku 2050 ma wyeliminować emisję netto gazów cieplarnianych, której rozwój nie będzie jest zależny od zużycia surowców oraz
- ochrona, utrzymanie i rozwijanie kapitału naturalnego UE oraz ochrona zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i wpływami związanym ze środowiskiem i klimatem.

Program LIFE przyczyni się do realizacji tych priorytetów poprzez działania realizowane w ramach czterech podprogramów, w szczególności poprzez:

- stymulowanie i integrację wdrażania celów polityki UE na rzecz powstrzymania i odwrócenia utraty siedlisk gatunków żyjących dziko oraz utraty gatunków we wszystkich sektorach
- wspieranie procesu przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz ochrona i poprawa jakości zasobów naturalnych UE, w tym powietrza, gleby, wody i innych
- wspieranie wdrażania ram polityki energetycznej i klimatycznej do roku 2030, unijnego celu neutralności dla klimatu do roku 2050 oraz nowej strategii UE na rzecz adaptacji do zmian klimatu oraz
- budowanie potencjału, stymulowanie inwestycji i wspieranie wdrażania polityki ukierunkowanej na efektywność energetyczną i rozwój odnawialnych źródeł energii na małą skalę.

W ramach Programu LIFE wyróżniamy dwa obszary i cztery podprogramy, które zostały opisane poniżej:

Obszar Środowisko, który obejmuje:

- podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna”
- podprogram „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia”

---

³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Europejski Zielony Ład (COM [\(2019\)640](#) wersja ostateczna).

Obszar Działania na rzecz klimatu, który obejmuje:

- podprogram „Łagodzenie zmian klimatu i przystosowanie się do nich”
- podprogram „Przejście na czystą energię”.

Przyroda i różnorodność biologiczna

Do szczegółowych celów podprogramu „Przyroda i różnorodność biologiczna” należą następujące cele:

- opracowywanie, demonstrowanie, promowanie i stymulowanie zwiększania skali innowacyjnych technik, metod i strategii (włącznie z rozwiązaniami tworzonymi w oparciu o przyrodę i podejściem ekosystemowym) na rzecz realizacji celów ustawodawstwa i polityki UE w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej oraz zwiększanie bazy wiedzy i wspieranie wdrażania dobrych praktyk, w tym poprzez wsparcie programu Natura 2000
- wspieranie rozwoju, wdrażania, monitorowania i egzekwowania ustawodawstwa UE i polityki w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej, m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego.
- pełnienie roli katalizatora we wprowadzaniu na dużą skalę skutecznych rozwiązań/podejść w celu wdrażania ustawodawstwa i polityki UE w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej poprzez powielanie wyników, integrowanie powiązanych ze sobą celów w ramach innych obszarów polityki oraz działań sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia

Szczegółowe cele podprogramu „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia” to:

- opracowywanie, demonstrowanie i promowanie innowacyjnych technik, metod i strategii na rzecz realizacji celów ustawodawstwa i polityki UE w zakresie środowiska oraz zwiększanie bazy wiedzy i, w stosownych przypadkach, wspieranie wdrażania dobrych praktyk
- wspieranie rozwoju, wdrażania, monitorowania i egzekwowania ustawodawstwa UE i polityki w zakresie środowiska, m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału aktorów publicznych i prywatnych oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego
- pełnienie roli katalizatora we wprowadzaniu na wielką skalę skutecznych rozwiązań technicznych i związanych z polityką UE, mających na celu wdrażanie polityk unii w zakresie środowiska, poprzez integrowanie powiązanych ze sobą celów w ramach innych obszarów polityki oraz działań sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Celem tego podprogramu jest działanie na rzecz przejścia na gospodarkę zrównoważoną, o obiegu zamkniętym, wolną od substancji toksycznych, energooszczędną i odporną na zmiany klimatu oraz ochrony, odbudowy i poprawy jakości środowiska.

Przyczyni się on do realizacji priorytetów UE poprzez:

- ograniczanie zużycia zasobów i ułatwianie przejścia na gospodarkę zrównoważoną, o obiegu zamkniętym, wolną od substancji toksycznych, energooszczędną i odporną na zmiany klimatu
- tworzenie systemów o obiegu zamkniętym zgodnie z nowym Planem Działania dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym, szczególnie uwzględniających ukierunkowanie na zrównoważone produkty, materiały i sektory energochłonne oraz modele biznesowe o obiegu zamkniętym w celu utrzymania wartości

- zmniejszanie ilości wytwarzanych odpadów zgodnie z dyrektywą ramową o odpadach [2019/1004](#) ⁴ i ograniczanie ilości odpadów niebezpiecznych, w kontekście zaangażowania UE w realizację [Konwencji Bazylejskiej](#) ⁵.
- poprawa gospodarki odpadami w zakresie gromadzenia i przechowywania odpadów, możliwości odzyskiwania surowców i utylizacji po zakończeniu eksploatacji, w tym na wyspach, gdzie z gospodarką odpadami wiążą się określone wyzwania
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza i zapewnienie czystego powietrza mieszkańcom UE zgodnie z ustawodawstwem UE i celami Planu Działania na rzecz zerowego poziomu zanieczyszczeń
  - osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu zbiorników wodnych w UE
- zapewnienie czystości wód powierzchniowych i podziemnych w ilościach wystarczających dla ludzi i innych gatunków, m.in. poprzez poprawę efektywności zużycia wody
- ograniczanie produkcji, użytkowania i emisji niebezpiecznych środków chemicznych oraz ekspozycji ludzi i środowiska na te substancje
- promowanie rozwoju, komercjalizacji i konsumpcji bezpiecznych i celowo zrównoważonych substancji, materiałów i produktów
  - ograniczenie ekspozycji na szkodliwe poziomy hałas
- ochrona jakości gleby w UE, zapobieganie degradacji gleby dzięki zrównoważonym praktykom zarządzania glebą i gruntami, eliminowanie zanieczyszczenia gleby oraz zwiększanie potencjału poprawy jakości wody poprzez ograniczenie przesiąkania azotanów i ograniczanie emisji poprzez magazynowanie dwutlenku węgla.

Łagodzenie zmian klimatu i przystosowanie się do nich

Szczegółowe cele podprogramu „Łagodzenie zmian klimatu i przystosowanie się do nich” to:

- opracowywanie, demonstrowanie i promowanie innowacyjnych technik, metod i strategii na rzecz realizacji celów ustawodawstwa i polityki UE w zakresie działań na rzecz klimatu oraz zwiększanie bazy wiedzy i, w stosownych przypadkach, wspieranie wdrażania dobrych praktyk
- wspieranie rozwoju, wdrażania, monitorowania i egzekwowania ustawodawstwa UE i polityki w zakresie działań na rzecz klimatu, m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału aktorów publicznych i prywatnych oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego
- pełnienie roli katalizatora we wprowadzaniu na wielką skalę skutecznych rozwiązań technicznych i związanych z polityką UE, mających na celu wdrażanie ustawodawstwa i polityki UE w zakresie działań na rzecz klimatu, integrowanie powiązanych ze sobą celów w ramach innych obszarów polityki oraz działań sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Podprogram przyczyni się do przekształcenia UE w społeczeństwo neutralne dla klimatu i odporne na jego zmiany poprzez wspieranie wdrażania polityki klimatycznej UE i przygotowanie UE na wyzwania związane z działaniami na rzecz klimatu w nadchodzących latach i dziesięcioleciach.

Przejdźcie na czystą energię

---

⁴ Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2019/1004 z dnia 7 czerwca 2019 r. określająca zasady obliczania, weryfikacji i zgłaszania danych dotyczących odpadów zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE (Dziennik Urzędowy L 163, 20.06.2019, str. 66).

⁵ Konwencja bazylejska o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych.

Do szczegółowych celów podprogramu „Przejsie na Czystą Energię” należą:

- opracowywanie, demonstrowanie i promowanie innowacyjnych technik, metod i strategii na rzecz realizacji celów ustawodawstwa i polityki UE w zakresie przejścia na zrównoważoną energię odnawialną i zwiększania efektywności energetycznej oraz zwiększanie bazy wiedzy i wspieranie wdrażania dobrych praktyk
- wspieranie rozwoju, wdrażania, monitorowania i egzekwowania ustawodawstwa UE i polityki w zakresie przejścia na zrównoważoną energię odnawialną i zwiększania efektywności energetycznej, m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego
- katalizowanie wdrażania na wielką skalę skutecznych rozwiązań technicznych i strategicznych wdrażania ustawodawstwa i polityki UE w zakresie przejścia na zrównoważoną energię odnawialną i zwiększania efektywności energetycznej poprzez powielanie wyników, integrowanie powiązanych ze sobą celów w ramach innych obszarów polityki oraz działań sektora publicznego i prywatnego, mobilizowanie sprzętu i poprawa dostępu do finansowania.

Celem niniejszego podprogramu jest również ułatwienie przejścia na gospodarkę efektywną energetycznie, bazującą na energii odnawialnej, neutralną dla klimatu i odporną na jego zmiany poprzez finansowanie koordynacji i działań wspierających w całej Europie. Celem tych działań, charakteryzujących się wysoką wartością dodaną dla UE, jest pokonanie barier rynkowych, które utrudniają społeczne i gospodarcze przejście na zrównoważoną energię, na ogół poprzez zaangażowanie małych i średnich interesariuszy, licznych podmiotów, w tym instytucji publicznych szczebla lokalnego i regionalnego oraz organizacji pozarządowych, a także konsumentów.

Podprogram przyczyni się do wdrażania związanych z energią działań w ramach Zielonego Ładu, włącznie z „Falą renowacji” - inicjatywą dla sektora budowlanego, kładąc zarazem nacisk na terytoria niepowiązane z sieciami europejskimi, takimi, jak najbardziej oddalone regiony UE. Przyczyni się on także do realizacji celów Sprawiedliwej Transformacji na terytoriach sąsiednich, jak i w odniesieniu do grup obywateli dotkniętych negatywnymi skutkami przejścia z paliw kopalnych na czystą energię, poprzez budowanie potencjału podmiotów i promowanie inwestycji w czystą energię, przede wszystkim w obszarze efektywności energetycznej i dostępnych lokalnie, zrównoważonych, odnawialnych źródeł energii. Działania związane z biopaliwami nie należą do zakresu.

2. Rodzaj działania - Cele - Tematy i priorytety - Działania objęte dofinansowaniem – Oczekiwane efekty

Typ działania

Tematy w ramach tego naboru dotyczą Projektów Działań Standardowych (Standard Action Projects) LIFE (SAP).

SAP są to „tradycyjne projekty LIFE”, których celem jest:

- opracowywanie, demonstrowanie i promowanie innowacyjnych technik, metod i strategii
„Innowacyjne techniki, metody i strategie” oznaczają rozwiązania nowe w kontekście stanu rozwoju danego państwa członkowskiego i poziomu sektorów, wdrażane na skalę operacyjną na warunkach, które umożliwiają osiągnięcie efektów opisanych w kryterium przyznania dotacji „Wpływ” - akapit pierwszy (patrz niżej).
- zwiększanie bazy wiedzy i stosowanie dobrych praktyk
„Dobre praktyki” oznaczają rozwiązania, techniki, metody i strategie, które są właściwe, efektywne kosztowo i nowoczesne (na poziomie państwa członkowskiego, jak i na

poziomie sektorów), wdrażane na skalę operacyjną i na warunkach, które umożliwią osiągnięcie efektów opisanych w kryterium przyznania dotacji „Wpływ” - akapit pierwszy (patrz niżej).

- wspieranie rozwoju, wdrażania, monitorowania i egzekwowania ustawodawstwa UE i polityki, m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału aktorów publicznych i prywatnych oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego
- pełnienie roli katalizatora we wprowadzaniu na wielką skalę skutecznych rozwiązań technicznych i związanych z polityką UE, mających na celu wdrażanie ustawodawstwa i polityki UE, integrowanie powiązanych ze sobą celów w ramach innych obszarów polityki oraz działań sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

SAP to elastyczne narzędzie, dostępne dla podmiotów działających we wszystkich sektorach (publicznym, pozarządowym i prywatnym).

Projekty te mogą funkcjonować w ścisłym powiązaniu z rynkiem (tzn. w celu nie tylko generowania ulepszonych rozwiązań środowiskowych, ale także dbałości o ich adaptację w społeczeństwie w ogóle, a bardziej szczegółowo - w gospodarce poprzez przyjęcie strategii jednoznacznie ukierunkowanej na rynek). W tym przypadku, wnioskodawcy muszą podać w Formularzu Aplikacji konkretne informacje związane z funkcjonowaniem rynku (takie, jak planowana wydajność produkcji, rynek referencyjny, wydajność ekonomiczna itd.)

Wnioski w ramach SAP są zwykle składane dla podprogramów „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia”, „Przyroda i różnorodność biologiczna”, „Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich” oraz „Przejście na czystą energię”.

LIFE-2022-SAP-NAT-NATURE— Przyroda i różnorodność biologiczna

Cele

Projekt powinien dotyczyć przynajmniej jednego z dwóch obszarów interwencji:

- Obszar interwencji: „Przestrzeń dla przyrody”

Każdy projekt ukierunkowany na poprawę stanu gatunków lub siedlisk za pomocą obszarowych środków ochrony lub odtworzenia wpasowuje się w zakres kwalifikowalny obszaru interwencji „Przestrzeń dla przyrody”. Do tej kategorii mogą należeć na przykład projekty odtworzenia lub poprawy stanu naturalnych lub półnaturalnych siedlisk, lub siedlisk gatunków, zarówno wewnątrz istniejących obszarów chronionych, jak i poza nimi. Mogą to być również projekty utworzenia dodatkowych obszarów chronionych (lub zwiększenia nacisku na różnorodność biologiczną i atuty istniejącego obszaru chronionego), korytarzy ekologicznych lub innych elementów zielonej infrastruktury, projekty, których celem jest przetestowanie lub zademonstrowanie nowej strategii zagospodarowania terenu, projekty złagodzenia presji na środowisko naturalne itd.

- Obszar interwencji: „Ochrona naszych gatunków”

Każdy projekt, którego celem jest poprawa stanu gatunku (lub, w przypadku inwazyjnych gatunków obcych, ograniczenie jego wpływu), poprzez użycie dowolnych metod z wyjątkiem obszarowych środków ochrony lub odtworzenia, może zakwalifikować się do obszaru interwencji „Ochrona naszych gatunków”. Biorąc pod uwagę szerokie spektrum zagrożeń, jakie mogą czyhać na gatunek i tak już dotknięty degradacją naturalnego siedliska, w którym żyje, projekty dotyczące tego obszaru mogą przybrać niezwykle różnorodne formy - od twardych projektów infrastrukturalnych po edukację i zwiększanie świadomości otoczenia.

Pracując nad przygotowaniem wniosku należy pamiętać, że celem projektów LIFE „Przyroda i różnorodność biologiczna” może być wyłącznie dzika flora i fauna lub naturalne albo półnaturalne siedlisko.

Zakres - działania, które mogą otrzymać finansowanie

W obu obszarach interwencji, jasne sprecyzowanie celów i działań projektu w powiązaniu z różnorodnością biologiczną oraz w oparciu o zdefiniowane rezultaty jest warunkiem koniecznym obiektywnej oceny wniosków.

Aby umożliwić skuteczne porównanie merytoryczne wniosków, następujące zasady zostaną zastosowane w celu określenia pierwszego poziomu nadawania priorytetów, który definiuje pilność w kontekście dwóch obszarów interwencji:

W przypadku wniosków ukierunkowanych na ochronę gatunków i siedlisk, która jest przedmiotem unijnej dyrektywy siedliskowej, za priorytetowe zostaną uznane te wnioski, które będą skoncentrowane na siedliskach i gatunkach znajdujących się w niekorzystnym i pogarszającym się położeniu pod względem stanu ochrony, wyróżnionych w najnowszych raportach sporządzonych zgodnie z Art. 17 Dyrektywy (<https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>), w szczególności, jeśli ich stan jest zły i pogarsza się zarówno na obszarze UE, jak i na poziomie kraju i regionu biogeograficznego, w którym projekt jest realizowany⁶.

Dla Państw Członkowskich tworzących UE 27, w przypadku gatunków ptaków, a także gatunków i siedlisk, które nie zostały uwzględnione

w ustawodawstwie unijnym, dotyczącym sieci Natura, priorytet zostanie nadany wnioskowi jednoznacznie ukierunkowanemu na gatunki lub siedliska w większym stopniu zagrożone wyginięciem (w szczególności: status „zagrożony” lub gorszy) i umieszczone na odpowiedniej czerwonej liście UE⁷ siedlisk lub gatunków. W przypadku najbardziej oddalonych obszarów UE oraz krajów

i terytoriów zamorskich, priorytet zostanie nadany gatunkom i siedliskom należącym do kategorii wyższego ryzyka wyginięcia (w szczególności: status „zagrożony” lub gorszy) odpowiednio w (pan)europejskiej czerwonej księdze gatunków zagrożonych lub w księdze globalnej IUCN).

Kolejny etap przypisywania priorytetów będzie bazował na następujących kryteriach:

Dyrektywy UE: ptasia i siedliskowa

Wnioski dotyczące poprawy stanu ochrony lub tendencji gatunków i siedlisk uznanych za istotne dla UE,

w szczególności, jeśli projekty będą wdrażać cele i stosować środki wymienione w krajowych lub regionalnych Priorytetowych Ramach Działań (PAF). W szczególności:

- W odniesieniu do obszaru interwencji „Przestrzeń dla przyrody”, priorytet nadaje się projektom, które skupiają się na wdrożeniu celów ochrony dla istniejących obszarów Natura 2000, w szczególności, jeśli cele ochrony zostały jasno zdefiniowane, na poprawie stanu gatunków i siedlisk, dla których obszary te są przeznaczone.
- W odniesieniu do obszaru interwencji „Ochrona naszych gatunków”, priorytet nadaje się projektom, które kierunkują działania na zmniejszenie śmiertelności tych gatunków (w przypadku, gdy śmiertelność ta jest spowodowana przez działalność ludzi, np. poprzez trucie, nielegalne zabijanie, przyłów), zapobieganie konfliktom pomiędzy interesariuszami, budowanie akceptacji i promowanie współistnienia z chronionymi

⁶ W drodze wyjątku od powyższej zasady, biorąc pod uwagę niedawną akcesję Chorwacji i wysoką liczbę ocen tendencji i/lub stanów nieznanymi w pierwszym przygotowanym przez Chorwację raporcie krajowym na podstawie Art. 17 (2019), wyłącznie oceny na poziomie regionu biogeograficznego UE będą brane pod uwagę w przyznawaniu priorytetów projektom ukierunkowanym na określone siedliska i gatunki w tym państwie członkowskim.

⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/birdsdirective/index_en.htm

gatunkami.

> Rozporządzenie w sprawie inwazyjnych gatunków obcych

Priorytet zostanie nadany:

- inwazyjnym gatunkom obcym umieszczonym na liście inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii zgodnie z Artykułem 4(1) Rozporządzenia UE nr 1143/2014 i/lub inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla państwa członkowskiego lub regionu zgodnie z Art. 12 i 11 Rozporządzenia; lub
- innym inwazyjnym gatunkom obcym, które wpływają negatywnie na stan lub tendencje w ochronie gatunków i siedlisk ważnych dla UE, innych gatunków chronionych na mocy ustawodawstwa UE lub umieszczonych na liście gatunków zagrożonych w UE lub na światowej czerwonej liście (to ostatnie dotyczy grup gatunków i/lub regionów nie objętych czerwonymi listami UE).

> Strategia różnorodności biologicznej UE na okres do 2030

- Utworzenie spójnej sieci obszarów chronionych

Priorytet zostanie nadany:

- Projektom skoncentrowanym na zwiększaniu proporcji obszarów lądowych lub morskich w UE objętych ochroną (zgodnie z definicją „obszarów chronionych” podaną w odpowiednich Wytycznych UE w związku ze Strategią Różnorodności Biologicznej). Może to dotyczyć w szczególności wyznaczenia dodatkowych lub zwiększenia istniejących obszarów Natura 2000 lub obszarów ochrony krajowej, lub też zwiększenia nacisku na różnorodność biologiczną już istniejących obszarów chronionych. Dodatkowo, można także rozważyć alternatywne podejścia, w ramach których, spełniając kryteria ustalone przez Komisję z państwami członkowskimi w rodzaju „Ochrony gruntów prywatnych” „Innych skutecznych obszarowych środków ochrony” (OECM) itd. zapewnią także długotrwałą skuteczność środków obszarowych poprzez nadanie im długoterminowo statusu ochrony lub gwarancji, przy czym cel ten musi zostać osiągnięty najpóźniej w chwili zakończenia projektu. W tym kontekście, priorytet nadaje się również projektom utworzenia korytarzy ekologicznych w rodzaju błękitnej i zielonej infrastruktury pozwalającej na zredukowanie fragmentacji obszaru lądowego lub morskiego oraz presji/ zagrożeń, przyczyniając się bezpośrednio do zwiększenia odporności, efektywnego gospodarowania i utworzenia połączeń pomiędzy obszarami chronionymi.
- Projektom skoncentrowanym na zwiększaniu proporcji obszarów lądowych lub morskich w UE objętych bezwzględny ochroną (zgodnie z definicją „obszarów chronionych” podaną w odpowiednich Wytycznych UE w związku ze Strategią Różnorodności Biologicznej). Cel ten może zostać osiągnięty w szczególności poprzez poprawę poziomu ochrony istniejących obszarów chronionych lub poprzez wyznaczenie nowych bądź powiększenie istniejących obszarów Natura 2000 lub terenów objętych ochroną krajową, włącznie ze ścisłą ochroną lasów pierwotnych i starych kompleksów leśnych, można jednak także rozważyć alternatywne podejścia, zapewniające równowagę długotrwały efekt, w rodzaju „Ochrony gruntów prywatnych”, innych skutecznych obszarowo środków ochrony itd. (pod warunkiem, że jest to zgodne z kryteriami dotyczącymi obszarów objętych ścisłą ochroną wg uzgodnień pomiędzy Komisją i państwami członkowskimi).
- Wdrażanie celów UE w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych dla gatunków i siedlisk

Z chwilą złożenia przez państwa członkowskie ich zobowiązań odnośnie do tego celu, projekty ukierunkowane na wdrożeniu zobowiązań krajowych, włącznie z inicjatywami międzynarodowymi otrzymują priorytet finansowania z programu LIFE.

– Odbudowa ekosystemów zdegradowanych i bogatych w węgiel; zapobieganie i ograniczanie skutków klęsk żywiołowych

- Projekty ukierunkowane na odbudowę ekosystemów zdegradowanych i/lub bogatych w węgiel są traktowane priorytetowo w kontekście wsparcia w ramach programu LIFE. W przypadku lasów, dotyczy to również projektów, którym celem jest odtworzenie pierwotnej struktury leśnej, jej składu i funkcjonowania.
- Wnioski ukierunkowane na wdrażanie błękitnej lub zielonej infrastruktury zgodnie z wytycznymi UE⁸, jak również na wdrażanie innych rozwiązań opartych na zasobach przyrody oraz działań odtworzeniowych, włącznie z przywróceniem pierwotnego stanu rzek, otrzymują priorytet w zakresie wsparcia LIFE.

– Poprawa stanu zdrowia i odporności zarządzanych lasów

Projekty, których celem jest promowanie „leśnictwa bliskiego naturze”, czyli praktyk ukierunkowanych na osiągnięcie celów gospodarki leśnej przy ograniczeniu do minimum ludzkiej interwencji i połączenie ochrony z celami w zakresie produktywności, są traktowane priorytetowo przy udzielaniu wsparcia LIFE; są też definiowane jako użytkowanie ciągle lasu, wycinki o zmniejszonym oddziaływaniu, rębnia częściowa, imitowanie naturalnych zakłóceń. Wytyczne UE opracowane na podstawie Strategii Różnorodności Biologicznej na okres do 2030 r., gdy staną się dostępne, będą służyć jako źródło wiedzy na temat leśnictwa bliskiego naturze.

– Odwrócenie spadku populacji owadów zapylających

Projekty promujące inicjatywy odbudowy siedlisk, w których zapylenie przez zwierzęta odgrywa istotną rolę muszą określać, w jaki sposób cel zwiększenia populacji owadów zapylających został uwzględniony w działaniach projektowych.

Ponadto, nawet, jeśli w projekcie nie ma bezpośrednio mowy o owadach zapylających, należy zachęcać wnioskodawców, aby zmierzili sukces projektu m.in. w kontekście odbudowy populacji tych owadów. Wskaźniki poprawy mogą bazować, przykładowo, na pomiarach zmian w różnorodności lub obfitości występowania Apoidea, Syrphidae, Lepidoptera i innych ważnych grup taksonomicznych. Projekty, które wywierają pozytywny wpływ na populacje owadów zapylających⁹, bazujące na co najmniej jednym z powyższych wymogów, otrzymują priorytet finansowania z programu LIFE.

– Przywracanie naturalnego stanu gruntów ornych

Projekty zawierające innowacyjne propozycje odtworzenia bogatej różnorodności biologicznej krajobrazu ekosystemów rolniczych także generują korzyści dla rolników i społeczności (na przykład poprzez zapobieganie erozji gleby i jej wyjałowieniu, filtrowanie powietrza i wody, a także wspieranie adaptacji do zmian klimatu) i demonstrujące tego rodzaju podejście otrzymują pierwszeństwo w programie LIFE.

– Ekologizacja obszarów miejskich i podmiejskich

---

⁸ Zob.: Wytyczne UE w sprawie ram strategicznych dalszego wspierania rozwoju na poziomie UE zielonej i błękitnej infrastruktury SWD (2019) 193 wersja ostateczna

⁹ Chodzi tu wyłącznie o dzikie gatunki owadów zapylających. Działania ukierunkowane na gatunki udomowione nie kwalifikują się.

Projekty zakładające odtworzenie zdrowych i różnorodnych biologicznie ekosystemów w obrębie terenów miejskich i podmiejskich, jak również rozwoju zielonej infrastruktury i naturalnych rozwiązań, które generują istotne korzyści z punktu widzenia różnorodności biologicznej przy jednoczesnym dostarczaniu odpowiedzi na miejskie wyzwania i poprawie dostępu do obszarów przyrodniczych otrzymują priorytet wsparcia LIFE, zwłaszcza, jeśli realizują cele różnorodności biologicznej i wdrażają związane z nią środki, wpisując się w plany rozwoju miejskich terenów zielonych.

- Pomiar i integrowanie wartości przyrody

Projekty, które prowadzą do skutecznego rozliczania, pomiaru i integracji wartości różnorodności biologicznej z publicznym i prywatnym procesem decyzyjnym z zastosowaniem wytycznych, metod, kryteriów i standardów opracowanych przez Komisję otrzymują priorytet w ramach programu LIFE.

* Kraje trzecie powiązane z Programem LIFE: Ocena każdego wniosku zostanie przeprowadzona zgodnie z postanowieniami odpowiedniego porozumienia o przystąpieniu.

Oczekiwane efekty

Oczekuje się, że wnioskodawcy zdefiniują, obliczą, objaśnią i osiągną oczekiwane efekty opisane w kryterium „Efekty” (patrz punkt 9) w zakresie korzyści z ochrony.

Biorąc pod uwagę ograniczony budżet programu LIFE, wnioski przewidujące duży wkład środków unijnych (np. powyżej 5 mln EUR) muszą przedstawić, w szczególności, wyjątkowo jasne i przekonujące dowody na płynącą z ich realizacji wartość dodaną dla UE w kontekście ich wpływu oraz stosunku wartości do ceny. Wniosek o dofinansowanie należy jasno uzasadnić w odniesieniu do wyjątkowych efektów z korzyścią dla najpilniejszych potrzeb/ priorytetów w zakresie ochrony. Jakkolwiek projekty o wyższym budżecie wykorzystują efekt skali, wnioskodawcy muszą wykazać ich efektywność kosztową oraz przedstawić szczegółowe rozbitcie kosztów w obowiązkowym załączniku „tabela szczegółowa budżetu”. Wszystkie projekty LIFE objęte będą obowiązkiem zgłaszania oczekiwanych wyników i efektów

z uwzględnieniem Kluczowych Wskaźników Efektywności (KPI) LIFE. KPI przyczynią się do oceny wpływu projektu LIFE na poziomie środowiskowym, ale także społeczno-ekonomicznym (np. poprzez działania ukierunkowane na lokalną gospodarkę i populację). Wszystkie zmierzone wskaźniki powinny być spójne ze zdefiniowanym problemem ochrony lub różnorodności biologicznej oraz rodzajem zaplanowanych działań.

Wnioskodawcy powinni zapoznać się ze wskaźnikami podanymi w Części C wniosku eGrant i je wypełnić, podając oczekiwane efekty projektu. Dane podane w Części C powinny być spójne z opisem wpływu w sekcji 2 Części B Formularza Wniosku.

W przypadku, gdy Część C nie obejmuje wskaźników wpływu, które mają znaczenie dla określonego projektu, wnioskodawcy powinni skorzystać ze wskaźnika „Inne KPI właściwe dla projektu” w Części C i przedstawić odpowiedni opis tych wskaźników w sekcji 2 Części B Formularza Wniosku.

W trakcie realizacji projektu wnioskodawca zostanie poproszony o uszczegółowienie podanych informacji.

Poziom dofinansowania

Maksymalny poziom dofinansowania wynosi 60% (lub wyższy dla niektórych typów projektów (patrz punkt 10) Dodatkowe warunki

Dodatkowe warunki

Zrównoważony rozwój

Przygotowując projekt, wnioskodawca musi wziąć pod uwagę obowiązek utrzymania ekologicznego efektu działań zrealizowanych w ramach projektu przez okres co najmniej 30 lat po zakończeniu projektu.

Wnioskodawcy mają obowiązek zapewnić, aby związane z LIFE inwestycje w odtworzenie naturalnych lub półnaturalnych siedlisk oraz siedlisk dla określonych gatunków doprowadziły do długoterminowej poprawy sytuacji. Często wymaga to podjęcia działań na obszarach, które już dziś objęte są ochroną prawną (np. obszary Natura 2000 lub objęte ochroną krajową), lub też zapewnienia odpowiedniego poziomu ochrony prawnej takim obszarom w trakcie cyklu życia projektu.

W przypadku, gdy działania obejmują wykupy gruntów i odtworzenie siedliska, obszar taki powinien zostać objęty jak najodpowiedniejszą formą ochrony prawnej (ochrona krajowa, Natura 2000 itd.) tak, aby przyczynić się do tworzenia Transeuropejskiej Sieci Przyrodniczej (TEN-N). W przypadku innych inwestycji, ukierunkowanych na eliminowanie presji i zagrożeń (np. blokowanie rowów czy ograniczanie odpływu azotu z gruntów uprawnych) na danym obszarze, który sam w sobie nie cechuje się wysoką wartością przyrodniczą, uzasadniająca takie działania, ale stanowi strefę buforową wokół obszaru Natura 2000 i/lub obszarów chronionych, wymagane jest zawarcie długoterminowej umowy (na okres co najmniej 30 lat), aby zagwarantować nieodwracalne wyeliminowanie presji i zagrożeń.

Jeśli nie jest to możliwe, wnioskodawca powinien udowodnić, że inwestycja jest poparta prawidłowym planem wykorzystania gruntu na najwłaściwszym poziomie administracyjnym. Inicjatywy dotyczące gruntów prywatnych także mogą uczestniczyć w projekcie.

Działania na obszarach Natura 2000

Działania ukierunkowane na gatunki ptaków wymienione w Załączniku nr 1 do dyrektywy ptasiej lub pojawiające się gatunki ptaków wędrownych powinny mieć miejsce na obszarze odpowiednich SPA; działania ukierunkowane na siedliska lub gatunki wymienione w dyrektywie siedliskowej powinny być realizowane w odpowiednich pSCI/SCI/SAC.

Działania mogą być ukierunkowane wyłącznie na gatunki i siedliska wymienione w oficjalnym Standardowym Formularzu Danych (SDF) Natura 2000. Wnioskodawcom zaleca się, aby dokładnie to sprawdzili. Z treścią SDF można zapoznać się przy pomocy publicznej przeglądarki UE Natura 2000 -<http://natura2000.eea.europa.eu/> (uwaga: ta publiczna baza danych jest aktualizowana z kilkumiesięcznym opóźnieniem od chwili otrzymania przez Komisję danych z państw członkowskich, dlatego wnioskodawca powinien również sprawdzić krajową publiczną bazę danych SDF). W sytuacji, gdy gatunek/ siedlisko znajdują się faktycznie na danym obszarze, ale nie zostały wymienione w SDF opublikowanym w przeglądarce EU Natura 2000, działania ukierunkowane na taki gatunek'/siedlisko mogą zostać zaakceptowane wyłącznie, jeśli wniosek zawiera pisemne zobowiązanie odpowiednich władz do zaktualizowania arkusza danych przed zakończeniem projektu, lub, jeśli aktualizacja została już przesłana do Komisji, należy dostarczyć zaświadczenie od odpowiedniego organu.

Działania poza obszarami Natura 2000

Działania bazujące na konkretnym obszarze (obszar interwencji „Przestrzeń dla przyrody) oraz ukierunkowane na typy siedlisk/ gatunków wymienione w Załącznikach I lub II do dyrektywy siedliskowej lub gatunki ptaków wymienione w Załączniku I do dyrektywy ptasiej są dozwolone poza obrębem Natura 2000 wyłącznie w następujących przypadkach:

- W celu poprawy spójności ekologicznej/ łączności w ramach sieci Natura 2000 w celu stworzenia spójnej Transeuropejskiej Sieci Natura. W takim przypadku, konieczne jest spełnienie wszystkich spośród następujących warunków:
  - (i) Dostarczono dowodów, że zaplanowane inwestycje przyczynią się do poprawy spójności ekologicznej sieci Natura 2000”

w zakresie zapobiegania izolacji genetycznej, umożliwienia migracji gatunków oraz utrzymania i wspierania zdrowych ekosystemów;

- (ii) Przedstawiono gwarancję długoterminowej kontynuacji inwestycji, w formie zobowiązania do otoczenia tych obszarów najbardziej adekwatną ochroną prawną lub umowną (przez co najmniej 30 lat) przed zakończeniem projektu. W przypadku, gdy działania obejmują nabycie gruntu i odtworzenie siedliska, obszar taki powinien zostać objęty jak najodpowiedniejszą formą ochrony prawnej (ochrona krajowa, Natura 2000 itd.) tak, aby przyczynić się do tworzenia Transeuropejskiej Sieci Przyrodniczej. Wnioskodawca musi przedstawić w projekcie szczegółowe informacje w zakresie proponowanego statusu ochrony i objaśnić, dlaczego uważa go za wystarczający dla zapewnienia długoterminowej stabilności inwestycji. W przypadku innych inwestycji, ukierunkowanych na eliminowanie presji i zagrożeń (np. blokowanie rowów czy ograniczanie odpływu azotu z gruntów uprawnych) na danym obszarze, który sam w sobie nie cechuje się wysoką wartością przyrodniczą, uzasadniającą takie działania, ale stanowi strefę buforową wokół obszaru Natura 2000 i/lub obszarów chronionych, wymagane jest zawarcie długoterminowej umowy (na okres co najmniej 30 lat), aby zagwarantować nieodwracalne wyeliminowanie presji i zagrożeń.

W wyjątkowych przypadkach, i wyłącznie dla celów demonstracyjnych, projekty mogą obejmować działania na rzecz poprawy stanu ochrony siedlisk gatunków wymienionych w Załącznikach II i III do dyrektywy ptasiej. Należy jednak przedstawić gwarancję długoterminowej kontynuacji takiej inwestycji, w formie zobowiązania do otoczenia tych obszarów najbardziej adekwatną ochroną prawną lub umowną (przez co najmniej 30 lat) przed zakończeniem projektu. Składając wniosek, wnioskodawca musi podać szczegółowe informacje w zakresie proponowanego statusu ochrony i objaśnić, dlaczego uważa go za wystarczający dla zapewnienia długoterminowej stabilności inwestycji. W tym kontekście nie przewiduje się możliwości zakupu ziemi. Przy tego rodzaju projektach należy przedstawić również plan upowszechnienia, powielenia i zwiększenia skali efektów projektu.

Jeśli, z takich czy innych przyczyn, objęcie projektu ochroną prawną/ umowną przez okres co najmniej 30 lat nie jest możliwe w jednym z opisanych powyżej przypadków, wnioskodawca powinien przedstawić wyczerpujące uzasadnienie i jednoznaczne dowody, że inwestycja jest poparta prawidłowym planem wykorzystania gruntów na najwłaściwszym poziomie administracyjnym. Inicjatywy dotyczące gruntów prywatnych także mogą uczestniczyć w projekcie.

Ponowne wprowadzane gatunków i wprowadzanie/przemieszczanie gatunków w obrębie naturalnego zasięgu

Działania, których celem jest ponowne wprowadzenie/ wprowadzenie/ przemieszczenie gatunku w obrębie jego naturalnego zasięgu można uznać za kwalifikujące się do finansowania wyłącznie, jeśli wniosek spełnia warunki podane poniżej. Wnioskodawca musi odnieść się do każdego z warunków i objaśnić, w jaki sposób zostanie on spełniony.

- (i) działania są uzasadnione, można spodziewać się, że przyniosą wymierne korzyści z punktu widzenia ochrony, co można wykazać za pomocą analizy kosztów/korzyści;
- (ii) istnieje też bardzo duże prawdopodobieństwo odniesienia sukcesu na podstawie starannej analizy ryzyka i wykonalności; wprowadzone ponownie lub wprowadzone/przemieszczone organizmy żywe prawdopodobnie będą w stanie poradzić sobie z nowymi patogenami i stresem w miejscu przeznaczenia, a ryzyko ponownego wprowadzenia nowych patogenów na obszar docelowy zostało zminimalizowane;
- (iii) oceniono rozwiązania alternatywne w stosunku do wprowadzenia/przemieszczenia i uznano, że są mniej skuteczne lub niewykonalne, to znaczy, nie jest możliwe osiągnięcie dzięki nim jasno zdefiniowanych celów ochrony, którym ma służyć reintrodukcja/ przemieszczenie;
- (iv) działanie jest ukierunkowane na obszar docelowy, z którego wyeliminowano przyczyny wyginięcia

- gatunku;
- (v) usunięcie osobników z ich obecnego siedliska celem ponownego wprowadzenia/ wprowadzenia/przemieszczania jest brane pod uwagę wyłącznie, jeśli nie zagraża populacjom zwierząt dzikich ani udomowionych;
  - (vi) Działanie jest ukierunkowane na obszar, w którym siedlisko i klimat spełniają, w dającej się przewidzieć przyszłości, warunki przetrwania populacji danego gatunku;
  - (vii) zawarta została umowa pomiędzy wszystkimi stronami (tzn. pomiędzy odpowiednim organem nadzorującym populację dawców i zarządzającym obszarem wprowadzenia/ reintrodukcji/ przemieszczenia), co zostało udokumentowane
  - (viii) działania są ukierunkowane wyłącznie na obszar, na którym stosunek społeczności lokalnej wobec wprowadzenia/przeniesienia jest pozytywny lub można zasadnie oczekiwać, że w trakcie realizacji projekt zyska akceptację;
  - (ix) lub
    - żywe organizmy zostały ponownie wprowadzone wyłącznie na obszar, na którym dawniej występowały
    - lub
    - żywe organizmy celowo wprowadzono/przemieszczono na obszar poza ich pierwotnym zasięgiem, aby
      - zapobiec wyginięciu populacji gatunku objętego działaniem w sytuacji, gdy ochrona przed aktualnym lub przyszłym zagrożeniem na obecnym obszarze wydaje się trudniejsza do zrealizowania w porównaniu z przeniesieniem na obszar alternatywny, lub
      - przywrócić funkcję ekologiczną, utraconą w wyniku wyginięcia poprzez wprowadzenie/ przeniesienie żywych organizmów blisko spokrewnionych z gatunkiem, który wyginął, należących do tego samego rodzaju oraz do najbliższej i najbardziej podobnej populacji, jaka jest dostępna (pod względem genetyki, ekologii itd.)
- W przypadku tego rodzaju działania, mającego na celu ochronę, musi istnieć możliwość racjonalnej oceny ryzyka i uznania go za niskie, także w kontekście możliwości, że gatunek stanie się inwazyjny
- (x) wniosek musi obejmować fazę przygotowania, ponownego wprowadzenia lub wprowadzenia/ przemieszczenia oraz fazę kontrolną, jak również strategię awaryjną na wypadek, gdyby reintrodukcja/przeniesienie nie przebiegło zgodnie z planem;
  - (xi) konieczne jest zagwarantowanie stabilności i zrównoważonego charakteru wprowadzenia/ przeniesienia.

Reintrodukcja lub wprowadzenie /przeniesienie gatunku poza obrębem obszaru Natura 2000 kwalifikuje się wyłącznie, jeśli wniosek spełnia wszystkie dodatkowe warunki:

- (i) obejmuje zobowiązanie kompetentnego organu do przygotowania kluczowych stref reprodukcji i karmienia dla gatunku wprowadzonego (ponownie)/przemieszczonego w ramach obszaru Natura 2000 (jeśli gatunek jest wymieniony w załączniku nr II do dyrektywy siedliskowej lub jest to gatunek ptaka wymieniony w załączniku I do dyrektywy ptasiej, przed zakończeniem projektu (o ile przeniesienie/ ponowne wprowadzenie/wprowadzenie przebiegnie

pomyślnie);

- (ii) należy zapewnić, aby organ nadzorujący państwa członkowskiego został beneficjentem projektu (jako koordynator lub współbeneficjent). Konkretnie działania, podjęte przez kompetentny organ w ramach projektu, muszą być określone w projekcie.

Dalsze wytyczne w kwestii ponownego wprowadzenia/wprowadzenia/ przemieszczenia można znaleźć w następującym dokumencie:

http://www.issg.org/pdf/publications/RSG_ISSG-Reintroduction-Guidelines-2013.pdf

Ochrona ex situ

Są to działania w rodzaju hodowli prowadzonej w niewoli, banków nasion itd., mogą jednak obejmować również zrównoważone inwestycje w infrastrukturę/ sprzęt. Aby projekt mógł kwalifikować się do dofinansowania, ochrona ex situ musi być powiązana z reintrodukcją gatunku w ramach projektu. W wyjątkowych przypadkach, inwestycje tego rodzaju mogą zostać zakwalifikowane przy braku planowanej reintrodukcji, jeśli istnieje solidne uzasadnienie dowodzące, że ochrona ex situ jest jedynym możliwym /użytecznym sposobem ochrony danego gatunku.

Wykupy gruntów

Koszt nabycia gruntu w projekcie może kwalifikować się do dofinansowania, o ile spełnione zostaną wszystkie poniższe warunki. Wnioskodawca musi odnieść się do każdego z warunków i objaśnić, w jaki sposób zostanie on spełniony w trakcie realizacji projektu. Dodatkowo, do wniosku trzeba dołączyć list od odpowiednich organów lub od notariusza, potwierdzający, że cena za hektar nie jest wyższa od średniej ceny dla typu gruntów i lokalizacji, której dotyczy projekt.

- (i) Nabycie gruntu musi być jednoznacznie związane z celami projektu.
- (ii) Zakupiony grunt musi przyczyniać się do poprawy, utrzymania lub przywrócenia integralności sieci Natura 2000.
- (iii) Zakup jest jedynym lub najskuteczniejszym sposobem na osiągnięcie pożądanego celu ochrony
- (iv) Zakupione grunty zostały zarezerwowane długoterminowo w celu wykorzystywania ich w projekcie zgodnie z celami wskazanymi w Art. 3 Rozporządzenia LIFE, przy zastosowaniu najbardziej adekwatnej w tej sytuacji formy ochrony prawnej.
- (v) Beneficjenci muszą upewnić się, że kontrakt sprzedaży/ akt notarialny i/lub wpis w rejestrze gruntów obejmuje gwarancję, że ziemia została przeznaczona bezterminowo na cele związane z ochroną przyrody. Gdy dostępne są obie możliwości (sprzedaż gruntu i wpis do rejestru), beneficjenci muszą skorzystać z opcji, która zapewni najlepszą ochronę długoterminową. Uwaga: najpóźniej w dacie ostatniego sprawozdania, beneficjenci muszą złożyć kopię umowy sprzedaży i /lub wpisu w rejestrze gruntów, zawierającego gwarancję, o której mowa. W przypadku niedostarczenia przez nich tych dokumentów, koszt zakupu ziemi i koszty powiązane zostaną uznane za niekwalifikujące się. W krajach, w których wpisanie takiej gwarancji do umowy zakupu i rejestru gruntów jest nielegalne, organ udzielający finansowania może zaakceptować równorzędną gwarancję pod warunkiem, że zapewnia ona taki sam poziom ochrony długoterminowej.
- (vi) Grunty muszą zostać zakupione przez jednego z beneficjentów projektu, będącego uznaną organizacją prywatną (np. NGO działającą w dziedzinie ekologii lub inną) lub organem publicznym odpowiadającym za ochronę przyrody, i musi pozostać ich właścicielem po zakończeniu projektu.

- (vii) We wniosku trzeba wykazać, że każdy z beneficjentów zaangażowanych w zakup gruntu posiada niezbędne kompetencje i doświadczenie w zakresie wykupu gruntu pod działania z zakresu ochrony przyrody, a zaplanowany cel jest realistyczny i może zostać zrealizowany w trakcie trwania projektu.
- (viii) Jeśli kupującym jest organizacja prywatna, jej statut musi zawierać postanowienie, że w przypadku jej likwidacji, grunty zostaną przeniesione na inny podmiot prawny działający na polu ochrony przyrody (np. inną NGO zajmującą się ekologią lub odpowiedni organ państwowy).
- (ix) Konieczne jest udowodnienie we wniosku, że cena zakupu jest zgodna z bieżącymi cenami rynkowymi dla danego typu gruntu i regionu.
- (x) Konieczne jest przedstawienie dowodów, że zakupione grunty nie stanowiły własności organów publicznych przez okres 24 miesięcy przed datą złożenia wniosku.
- (xi) Zakupione grunty należy poddać w trakcie realizacji projektu odpowiedniej rekultywacji i/lub odpowiednio nimi zarządzać bądź wprowadzić ograniczenia co do użytkowania, wykraczające poza obowiązki prawne i zakres istniejących ograniczeń, których wprowadzenie nie byłoby możliwe bez zakupu gruntu. Zakup gruntu w stanie idealnym pod względem ochrony (tzn. nie wymagającego rekultywacji, odpowiedniego zarządzania ani ograniczeń w zakresie użytkowania) kwalifikuje się do projektu wyłącznie, jeśli ma znaczenie strategiczne dla realizacji celów projektu.

Długoterminowa dzierżawa gruntu, zakup uprawnień i jednorazowa rekompensata

Te same warunki zakupu gruntu, które określono powyżej, mają zastosowanie, stosownie do okoliczności, także do wskazanych tu opłat. Wnioskodawca musi odnieść się do każdego z warunków i objaśnić, w jaki sposób zostanie on spełniony w trakcie realizacji projektu. Okres dzierżawy musi być wystarczająco długi, aby zagwarantować trwałość inwestycji ekologicznej (np. 30 lat lub dłużej). Patrz także Ogólne warunki Umów dotacji LIFE.

Krótkoterminowa dzierżawa gruntu lub tymczasowe płatności

Dzierżawa gruntu lub płatności uiszczane przez krótki okres, w trakcie trwania projektu, kwalifikują się wyłącznie w przypadku, gdy są niezbędne w celu zademonstrowania działań pilotażowych, generujących pozytywne efekty dla stanu ochrony gatunków, siedlisk lub ekosystemów. Należy pamiętać, że wraz z raportem końcowym z projektu trzeba dostarczyć odpowiednie uzasadnienie efektywności kosztowej dzierżawy krótkoterminowej (zgodność z cenami rynkowymi dla określonego typu gruntu i regionu, w którym się on znajduje).

Koszty niekwalifikujące się, związane z zakupem gruntu, płatność jednorazowa i płatności z tytułu dzierżawy

Płatności z tytułu dzierżawy gruntu, opłata jednorazowa lub opłaty leasingowe na rzecz organów państwowych nie podlegają zakwalifikowaniu, z wyjątkiem zwrotu kosztów dzierżawy krótkoterminowej na rzecz lokalnych władz (gminnych lub podobnych).

Aby wyjątek miał zastosowanie, w projekcie należy jednoznacznie udowodnić, że jest to jedyne efektywne kosztowo rozwiązanie umożliwiające osiągnięcie celu projektu. Ponadto, zaleca się, aby władze lokalne zainwestowały przychód z takiej płatności w działania ekologiczne lub propagujące ochronę przyrody bądź funkcjonowanie sieci Natura 2000 lub na realizację celów Strategii Różnorodności Biologicznej. Projekty, w których przewidziano zobowiązanie pozyskane od miejscowych władz w tym zakresie otrzymają wyższą punktację w dziedzinie wartości dodanej, dlatego szansa na uzyskanie dofinansowania jest wyższa.

Nadzorowanie siedlisk w trybie ciągłym i zadania rutynowe

Działania wykonywane raz do roku lub regularnie w innych odstępach czasu w związku z opieką nad siedliskiem, które były wykonywane jeszcze przed rozpoczęciem projektu, nie kwalifikują się do finansowania. W przypadku, gdy w trakcie projektu pojawiają się nowe zadania (przykładowo, uruchomienie projektu zagospodarowania terenu w ramach realizacji projektu), wnioskodawca musi wyjaśnić i uzasadnić we wniosku, dlaczego działania te powinny zostać objęte finansowaniem w ramach programu LIFE i w jaki sposób będą kontynuowane po zakończeniu projektu.

W przypadku, gdy działania podejmowane w ramach projektu różnią się bardzo znacząco od poprzednio wykonywanych lub bieżących pod względem częstotliwości lub intensywności, nie podlegają uznaniu za kontynuację działań wykonywanych uprzednio. Wnioskodawca musi przedstawić niezbędne informacje we wniosku, aby umożliwić ocenę tego aspektu.

Po zrealizowaniu ostatniej płatności Agencja dokona sprawdzenia, czy powtarzające się czynności są nadal wykonywane we właściwych odstępach czasu, czy są one istotnie niezbędne, czy zarządzający siedliskiem wypełnił wszystkie warunki administracyjne i budżetowe, aby zapewnić kontynuację działalności po zakończeniu projektu. W przypadku braku jednoznacznej pewności, że działania powtarzające się będą nadal wykonywane po zakończeniu projektu, żadne koszty nie będą kwalifikowały się do zwrotu.

Infrastruktura

Podmiot, który jest lub będzie bezpośrednim właścicielem aktywów infrastrukturalnych powinien uczestniczyć w projekcie. Dotyczy to również kosztów infrastruktury związanych z wyposażeniem lub odnowieniem infrastruktury istniejącej. Wyjątek można zrobić w sytuacji, kiedy właściciel infrastruktury nie może zostać uczestnikiem projektu, z zastrzeżeniem, że budżet na inwestycję jest ograniczony. W takim przypadku właściciel powinien podpisać zobowiązanie długoterminowe (na okres co najmniej 30 lat), w formie porozumienia lub umowy zarządzania, na mocy której przekazałby infrastrukturę na potrzeby projektu ochrony przyrody i różnorodności biologicznej (np. jako miejsce gniazdowania zagrożonego gatunku).

Zwykle infrastruktura powinna mieścić się wewnątrz obszaru Natura 2000. W przypadku, gdy jest ulokowana na zewnątrz, jej trwałość należy zagwarantować w najwłaściwszy sposób (np. poprzez zaplanowanie sposobu zagospodarowania gruntu, umowy kontraktowe), a zarazem powinien być spełniony jeden z następujących warunków kwalifikacji:

- (i) Infrastruktura jest niezbędna dla osiągnięcia celów ochrony na wybranych obszarach Natura 2000;
- (ii) Infrastruktura służy jako korytarz migracji (np. ekologiczne przejście, przepust dla ryb)
- (iii) Infrastruktura jest niezbędna dla potrzeb ochrony gatunku ex situ (tzn. w ramach hodowli w niewoli itd.), a reintrodukcja gatunku/ wprowadzenie nowych gatunków na obszar musi odbyć się w trakcie wdrażania projektu. W wyjątkowych przypadkach, infrastruktura może zostać zakwalifikowana przy braku planowanej reintrodukcji, jeśli istnieje solidne uzasadnienie dowodzące, że ochrona ex situ jest jedynym możliwym /użytecznym sposobem ochrony danego gatunku (np. banki nasion).

Infrastruktura turystyczna z założenia nie kwalifikuje się do projektu. Jednakże, w wyjątkowych przypadkach utworzenie infrastruktury turystycznej na bardzo niewielką skalę może się kwalifikować, jednak wyłącznie pod warunkiem wypełnienia następujących kryteriów:

- (i) Potrzebę zapewnienia tej infrastruktury należy odpowiednio uzasadnić w kontekście realizacji celów projektu, przy czym jej zainstalowanie musi być jednoznacznie związane z eliminacją zagrożeń/ presji na środowisko w ramach projektu.
- (ii) Inwestycja w infrastrukturę ma charakter ograniczony w stosunku do łącznego budżetu projektu, i jest ona efektywna kosztowo.
- (iii) Inwestycja nie może zostać sfinansowana przy pomocy innych instrumentów finansowych na poziomie regionalnym, krajowym lub unijnym. Wnioskodawca powinien uzasadnić w umowie, dlaczego inne źródła finansowania nie mogą zostać wykorzystane do sfinansowania inwestycji.

Zielona infrastruktura

Niezależnie od celu projektu, jeżeli miejsca jego realizacji zlokalizowane wewnątrz i/lub na zewnątrz obszaru Natura 2000 stanowią element zielonej/błękitnej infrastruktury, należy także spełnić łącznie wszystkie kryteria wymienione w EC SWD: (https://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/pdf/SWD_2019_193_F1_STAFF_WORKING_PAPER_EN_V4_P1_1024680.PDF).

- (i) Projekt musi zapewnić jednoznaczny wkład w ochronę przyrody i /lub poprawę stanu wielu usług ekosystemowych na znaczącą skalę
- (ii) Musi przyczynić się do poprawy stanu ochrony gatunków lub siedlisk wymienionych w przepisach unijnych i spełniać warunek powiązanych ekosystemów;
- (iii) Musi być wdrożony na skalę na tyle dużą, że ma znaczenie, to znaczy, przekracza granice administracyjne; lub dotyczy co najmniej dwóch państw członkowskich (lub jednego państwa członkowskiego i jednego kraju sąsiedniego; lub dotyczyć wdrażania krajowej strategii zielonej infrastruktury lub krajowej sieci odbudowy zasobów przyrodniczych.

Załączniki do Formularza Wniosku

Choć nie jest to obowiązkowe, zachęcamy wnioskujących do złożenia wymienionych poniżej załączników, o ile mają zastosowanie, wraz z Częścią B formularza wniosku. W większości przypadków dostępne są odpowiednie szablony.

- mapy (szablon dostępny w Systemie Składania Wniosków)

Należy dostarczyć jedną mapę każdego z obszarów (pod-obszarów) realizacji projektu, ze wskazaniem głównego miejsca realizacji działań ochronnych oraz granic odpowiednich obszarów Natura 2000 (o ile mają zastosowanie), a także mapę lokalizacji obszarów projektu w obrębie regionu lub kraju.

W przypadku, gdy projekt jest ukierunkowany na obszary Natura 2000, zaleca się, aby wnioskodawcy sprawdzili, czy granice na ich mapach odpowiadają zamieszczonym na mapach dostępnych w przeglądarce UE Natura 2000 (<http://natura2000.eea.europa.eu>).

- Opis obszarów (szablon dostępny w Systemie Składania Wniosków)

Opis obszarów i/lub lokalizacji, w których projekt ma być realizowany, i jego istotności dla zachowania różnorodności biologicznej.

- Opis gatunków i siedlisk (szablon dostępny w Systemie Składania Wniosków)

Należy wymienić i opisać główne gatunki i/lub główne siedliska, które mają być obiektem działań w ramach projektu.

- Listy polecające (brak określonego szablonu)

Listy tego rodzaju posłużą do udokumentowania wsparcia dla projektu ze strony ważnych organów administracyjnych, interesariuszy lub osób, których projekt może dotyczyć. Wnioskodawców zachęca się do składania listów w każdym przypadku, gdy wykonalność lub sukces wdrożenia projektu jest uzależniony od uzgodnień z jakimikolwiek stronami trzecimi.

W przypadku projektów, które wymagają zatwierdzenia planów zarządzania lub innych dokumentów strategicznych na szczeblu krajowym/ regionalnym, zmiany kształtu lub granic obszarów Natura 2000, należy dołączyć formalne pismo poświadczające wsparcie lub zaangażowanie odpowiedniego organu państwa członkowskiego, aby zagwarantować pomyślne wdrożenie projektu. Wnioskodawców zachęca się do przedstawiania dowodów wsparcia także w przypadkach, gdy planowane są działania w obrębie działek gruntu należących w całości lub w części do stron trzecich.

LIFE-2022-SAP-NAT-GOV – Zarządzanie przyrodą

Cele

Wnioski w obrębie tego tematu muszą przyczyniać się do wdrażania aspektów zarządzania (tzn. zapewnienia zgodności, uczestnictwa publicznego, dostępu do wymiaru sprawiedliwości) Strategii różnorodności biologicznej UE na okres do 2030 r., ze szczególnym naciskiem na prawodawstwo UE w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej poprzez:

- Promowanie efektywnego uczestnictwa publicznego i dostępu do wymiaru sprawiedliwości w kwestiach związanych z polityką i ustawodawstwem dotyczącym ochrony przyrody i różnorodności biologicznej wśród społeczeństwa, NGO, prawników, sędziów, administracji publicznej; i/lub
- tworzenie nowych, lub, jeśli istnieją, ulepszenie istniejących transgranicznych, krajowych lub regionalnych sieci praktyków lub ekspertów z dziedziny zapewniania zgodności z przepisami środowiskowymi; i/lub
- ustanowienie, lub, jeśli istnieją, ulepszenie programów kwalifikacji i szkoleń zawodowych dla zwiększenia uczestnictwa publicznego, dostępu do wymiaru sprawiedliwości i zgodności z wiążącymi instrumentami prawnymi UE w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej poprzez promowanie, kontrolowanie i egzekwowanie zgodności; i/lub
- rozwijanie i wdrażanie strategii i polityk i/lub rozwijanie i stosowanie innowacyjnych narzędzi i działań w celu promowania, monitorowania i egzekwowania zgodności z obowiązującymi instrumentami prawnymi UE w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej, włącznie z zastosowaniem prawa administracyjnego, karnego i odpowiedzialności za środowisko; i/lub
- ulepszenie systemów informacyjnych obsługiwanych przez organy władzy publicznej; i/lub
- angażowanie obywateli i innych w promowanie zgodności oraz forsowanie stosowania odpowiedzialności za środowisko w kontekście unijnego ustawodawstwa w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.

Zakres - działania, które mogą otrzymać finansowanie

Promowanie dobrych praktyk, wspieranie wdrażania, organizowanie szkoleń, programów edukacyjnych, akademickich itd., aby zapewnić zgodność, udział społeczeństwa oraz dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska i polityki różnorodności biologicznej oraz ustawodawstwa wśród całego społeczeństwa (w tym osób młodych i przyszłych specjalistów), NGO, prawników, sędziów, administracji publicznej lub innych zainteresowanych stron z myślą o zwiększeniu wiedzy i zrozumienia oraz usprawnieniu stosowania tych środków uczestnictwa publicznego i/lub dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ze szczególnym naciskiem na ochronę przyrody, bioróżnorodności, wody i instrumentów odnoszących się do środowiska naturalnego.

Jeżeli chodzi o kwalifikacje zawodowe i szkolenia, to w ramach projektów należy zapewnić ich uwierzytelnienie (lub przedstawić świadectwa) oraz zmaksymalizować możliwości, jakie niosą za sobą technologie informacyjne, przy pomocy takich środków, jak webinaria oraz masowe, otwarte kursy internetowe

(MOOC), aby umożliwić dotarcie z nauczaniem na odległość do jak największej liczby praktyków i w jak najbardziej oszczędny sposób. Systemy i techniki promocji mogą obejmować stosowanie poradnictwa, usług doradczych, kampanii uświadamiających, umów partnerskich lub systemów samokontroli, które pomagają podmiotom odpowiedzialnym w wypełnianiu ich zobowiązań z zakresu ochrony środowiska.

Określenie „praktycy z dziedziny zgodności z przepisami środowiskowymi” obejmuje zarówno osoby pracujące na rzecz organów publicznych i instytucji w działania na rzecz zgodności z przepisami środowiskowymi, włącznie z władzami lokalnymi, regionalnymi, policją i służbą celną, agencjami i inspektoratami, najwyższymi izbami kontroli, prokuratorami i wymiarem sprawiedliwości, Mogą do nich należeć również organizacje pozarządowe oraz przedstawiciele środowiska akademickiego i badacze specjalizujący się w co najmniej jednym aspekcie zapewniania zgodności z wymogami ochrony środowiska.

Zasadniczo wszystkie strategie i polityki w zakresie zapewnienia zgodności, a w szczególności działania z obszaru zwalczania przestępczości przeciwko środowisku, mają na celu organizację działań i interwencji na wysokim szczeblu, zwłaszcza tych opartych na ryzyku. Innowacyjne narzędzia mogą dotyczyć różnych systemów i technik monitorowania zgodności, włącznie z inspekcjami na miejscu, nadzorowaniem (w tym z wykorzystaniem satelitów i bezzałogowych statków powietrznych), wrywkowymi kontrolami, gromadzeniem informacji, analizami przemysłowymi, dochodzeniami policyjnymi, analizami danych i audytami środowiskowymi. Działania kontrolne i w zakresie egzekwowania przepisów mogą mieć podobnie szeroki zakres. Elektroniczne systemy rozpatrywania skarg, gorące linie, obserwatoria obywatelskie i inne platformy nauki obywatelskiej mogą ułatwić zaangażowanie obywateli. Platformy nauki obywatelskiej mogą między innymi umożliwić właściwym organom krajowym, regionalnym i lokalnym zaangażowanie obywateli w monitorowanie stanu środowiska i inne formy monitorowania, a jednocześnie generować bardziej zharmonizowane i przydatne dane.

Promowanie dobrych praktyk, przygotowanie dokumentów wytycznych, organizacja szkoleń, aby zapewnić prawidłowe zastosowanie prawa administracyjnego, karnego i przepisów ochrony środowiska na rzecz skuteczniejszego wdrażania i egzekwowania obowiązującego ustawodawstwa unijnego w zakresie ochrony przyrody oraz zwiększenia uczestnictwa publicznego i dostępu do wymiaru sprawiedliwości w kwestiach związanych ze środowiskiem.

Projekty powinny bazować na gotowych modułach i know-how w dziedzinie prawa ochrony środowiska, opracowanego przez Komisję oraz na obwieszczeniu Komisji w sprawie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w związku ze sprawami dotyczącymi środowiska oraz na materiałach pokrewnych.

* Kraje trzecie powiązane z Programem LIFE: Ocena każdego wniosku zostanie przeprowadzona zgodnie z postanowieniami odpowiedniego porozumienia o przystąpieniu.

Oczekiwane efekty

Oczekuje się, że wnioskodawcy zdefiniują, obliczą, objaśnią i osiągną oczekiwane efekty opisane w kryterium „Efekty” (patrz punkt 9) w zakresie korzyści z ochrony.

Wszystkie projekty LIFE objęte będą obowiązkiem zgłaszania oczekiwanych wyników i efektów z uwzględnieniem Kluczowych Wskaźników Efektywności (KPI) LIFE. KPI przyczynią się do oceny wpływu projektu LIFE na poziomie środowiskowym, ale także społeczno-ekonomicznym (np. poprzez działania ukierunkowane na lokalną gospodarkę i populację). Wszystkie zmierzone wskaźniki powinny być spójne ze zdefiniowanym problemem ochrony lub różnorodności biologicznej oraz rodzajem zaplanowanych działań.

Wnioskodawcy powinni zapoznać się ze wskaźnikami podanymi w Części C wniosku eGrant i je wypełnić, podając oczekiwane efekty projektu. Dane podane w Części C powinny być spójne z opisem wpływu w sekcji 2 Części B Formularza Wniosku.

W przypadku, gdy Część C nie obejmuje wskaźników wpływu, które mają znaczenie dla określonego projektu, wnioskodawcy powinni skorzystać ze wskaźnika „Inne KPI właściwe dla projektu” w Części C i przedstawić odpowiedni opis tych wskaźników w sekcji 2 Części B Formularza Wniosku.

W trakcie realizacji projektu wnioskodawca zostanie poproszony o uszczegółowienie podanych informacji.

Poziom dofinansowania

Maksymalny poziom dofinansowania to 60%.

Dodatkowe warunki

Te same warunki, które wymieniono w związku z obszarem Przyroda i różnorodność biologiczna, mają zastosowanie do tej kategorii (patrz wyżej).

3. Dostępny budżet

Dostępny budżet w związku z zaproszeniem wynosi **135 739 347 EUR**.

Orientacyjne dane na temat budżetu dla poszczególnych tematów zawiera poniższa tabela.

Temat	Budżet tematu	Orientacyjny zakres budżetu poszczególnych projektów	Szacowana liczba projektów objętych finansowaniem
1 — Przyroda i różnorodność biologiczna	EUR 132 739 347	EUR 2-13 Mln	35 projektów
2 — Zarządzanie przyrodą	EUR 3 000 000	EUR 1-2 Mln	2 projekty

Zastrzegamy sobie prawo do odstąpienia od dystrybucji całości dostępnych funduszy lub do ich redystrybucji w ramach naboru, pomiędzy obszarami priorytetowymi, w zależności od otrzymanych wniosków i wyników ich oceny.

4. Harmonogram i terminy

Harmonogram i terminy (orientacyjne)	
Ogłoszenie naboru:	17 maja 2022 r.
Termin składania wniosków:	4 października 2022 r. - 17:00:00 CET (Bruksela)
Informacje o wynikach oceny:	marzec 2023 r.
Podpisanie Umowy:	czerwiec/lipiec 2023 r.

5. Dopuszczalność i dokumenty

Wnioski muszą być złożone przed **terminem składania wniosków** (patrz harmonogram punkt 4).

Wnioski należy składać **elektronicznie** za pośrednictwem Systemu Składania Dokumentów Portalu Finansowania i Przetargów (dostępnego ze strony „Topic” w sekcji [Search Funding & Tenders](#)). Składanie wniosków w formie papierowej NIE jest możliwe.

Wnioski (w tym załączniki i dokumenty pomocnicze) muszą być składane na formularzach dostarczonych wewnątrz Systemu Składania Wniosków (NIE w formie dokumentów dostępnych na stronie Tematów - mają one wyłącznie charakter informacyjny).

Uwaga: niezastosowanie prawidłowego szablonu może skutkować odrzuceniem wniosku. Ponadto, aby zapewnić prawidłową ocenę projektu, należy wypełnić odpowiednie części szablonu w zależności od tego, czy zaproszenie obejmuje jeden, czy dwa etapy składania wniosków. W przypadku etapu 1 (dokument koncepcyjny), niektóre sekcje pozostawia się niewypełnione (oznaczone jako n.d.); w przypadku etapu 2 (pełen wniosek) należy wypełnić wszystkie sekcje.

Akronim projektu – Akronim projektu musi zawierać słowo LIFE.

Wnioski muszą być **kompletne** i zawierać wszystkie wymagane informacje oraz załączniki i dokumenty uzupełniające:

- Formularz Wniosku Część A - zawiera dane administracyjne uczestników (przyszły koordynator, beneficjenci i podmioty stowarzyszone) oraz podsumowanie budżetu projektu (*wypełniać bezpośrednio online*)

Aby zapewnić prawidłową ocenę projektu, proszę kliknąć na znak „?” pojawiający się na każdym ekranie i uważnie przeczytać instrukcje wypełniania poszczególnych części.

- Formularz Wniosku Część B - zawiera opis techniczny projektu (*do pobrania z Systemu Składania Wniosków w Portalu, wypełnienia, a następnie ponownego zamieszczenia na stronie*)
- Część C (*do wypełnienia bezpośrednio online*) zawiera dodatkowe informacje o projekcie
- **obowiązkowe załączniki i dokumenty pomocnicze** (*szablony są dostępne do pobrania z Systemu Składania Wniosków w Portalu, wypełnienia, a następnie ponownego zamieszczenia na stronie*):
  - szczegółowa tabela budżetu (obowiązkowy szablon Excel dostępny w Systemie Składania Wniosków)
  - informacje o uczestnikach (włącznie z danymi na temat uprzednio realizowanych projektów, o ile mają zastosowanie)
- **Załączniki nieobowiązkowe (ale kluczowe dla uzupełnienia Części B Formularza Wniosku w stosownych przypadkach)**
  - mapy (*szablon dostępny w Systemie Składania Wniosków*)
  - opis obszarów (*szablon dostępny w Systemie Składania Wniosków*)
  - opis gatunków i siedlisk (*szablon dostępny w Systemie Składania Wniosków*)
  - deklaracja współfinansowania (*szablon dostępny w Systemie Składania Wniosków*): obowiązkowe, jeśli przewiduje się dofinansowanie zewnętrzne
  - listy polecające (brak określonego szablonu)

- Sprawozdanie roczne z działalności - N/D
- Inne załączniki - N/D

Uwaga: kwoty zawarte w sumarycznej tabeli budżetu (wypełnianej bezpośrednio online) muszą odpowiadać kwotom wyliczonym w szczegółowej tabeli budżetu. W przypadku niezgodności, kwoty w sumarycznej tabeli budżetu online mają znaczenie nadrzędne.

W chwili składania wniosku należy potwierdzić **uprawnienia do działania** w imieniu wszystkich wnioskodawców. Ponadto, należy potwierdzić, że informacje zawarte we wniosku są prawdziwe i kompletne, a uczestnicy spełniają warunki otrzymania finansowania UE (w szczególności pod względem kwalifikowalności, zdolności finansowej i operacyjnej, wyłączenia itd.). Przed podpisaniem umowy o udzielenie dotacji, każdy z beneficjentów i podmiotów stowarzyszonych będzie musiał potwierdzić to ponownie, podpisując stosowne oświadczenie (DoH). Wnioski niezawierające wszystkich dokumentów uzupełniających będą odrzucane.

Wniosek musi być **czytelny, dostępny i nadający się do druku**.

Maksymalna długość wniosku to **120 stron** (Część B). Oceniający nie będą brali pod uwagę stron dodatkowych.

Na dalszym etapie, wnioskodawca może zostać poproszony o dostarczenie dodatkowych dokumentów (w celu potwierdzenia statusu prawnego podmiotu, weryfikacji zdolności finansowej, potwierdzenia numeru rachunku bankowego itd.).

Więcej informacji na temat procesu składania wniosków (włącznie z zagadnieniami IT) można znaleźć w [Podręczniku Online](#).

6. Kwalifikowalność

Kwalifikujący się uczestnicy (kwalifikujące się kraje)

Aby zostać uznanym za kwalifikowalnego wnioskodawcę (beneficjenci i podmioty stowarzyszone) muszą:

- być podmiotami prawnymi (publicznymi lub prywatnymi)
- posiadać siedzibę w jednym z kwalifikujących się państw, tzn.:
  - państwach członkowskich UE (włącznie z krajami i terytoriami zamorskimi (OCT))
  - krajach poza UE:
    - wymienionych krajach EOG i krajach związanych z Programem LIFE lub krajach, które są obecnie w trakcie negocjowania układu ustanawiającego stowarzyszenie, w przypadku których układ ten wejdzie w życie przed datą podpisania umowy o dotacji ([kraje uczestniczące](#))¹⁰
- koordynator musi mieć siedzibę w kwalifikującym się kraju

Beneficjenci i podmioty stowarzyszone muszą zostać wpisane do [Rejestru Uczestników](#) — przed złożeniem wniosku - i podlegają walidacji przez Centralne Służby Walidacyjne (Walidacja REA). Dla celów walidacji, zostaną poproszeni o przesłanie dokumentów potwierdzających ich status prawny i pochodzenie.

¹⁰ Wnioskodawcy z krajów, które wystąpiły o włączenie do Programu LIFE, mogą uczestniczyć w niniejszym zaproszeniu do składania wniosków. Umowa dotacji nie zostanie jednak podpisana, jeśli odpowiednie porozumienie o przystąpieniu nie zostanie zawarte do chwili zakończenia procesu oceny.

Inne podmioty mogą uczestniczyć w konsorcjum w innym charakterze, na przykład jako partnerzy stowarzyszeni, podwykonawcy, strony trzecie udzielające wkładu rzeczowego itd. (*patrz punkt 13*).

Określone przypadki

Finansowanie w wyjątkowych przypadkach- Podmioty z innych krajów (nie wymienionych powyżej) podlegają uznaniu za kwalifikujące się w wyjątkowych przypadkach, jeśli organ dotujący uzna ich uczestnictwo za kluczowe dla wdrożenia działania (*patrz program prac*).

Osoby fizyczne - Osoby fizyczne NIE kwalifikują się (z wyłączeniem osób samozatrudnionych, tzn. przedsiębiorców indywidualnych w sytuacji, gdy ich firma nie posiada osobowości prawnej odrębnej od tej osoby fizycznej).

Organizacje międzynarodowe - organizacje międzynarodowe kwalifikują się. Zasady dotyczące kwalifikujących się krajów nie mają do nich zastosowania.

Podmioty bez osobowości prawnej - Podmioty, które nie mają osobowości prawnej na mocy prawa krajowego mogą uczestniczyć w wyjątkowych przypadkach pod warunkiem, że ich przedstawiciele posiadają zdolność do podejmowania zobowiązań prawnych w ich imieniu oraz oferować gwarancje ochrony interesów finansowych UE równoważne do oferowanych przez osoby prawne¹¹.

Organy UE - organy UE (z wyłączeniem Wspólnego Centrum Badawczego Komisji Europejskiej) NIE mogą wchodzić w skład konsorcjum.

Stowarzyszenia i grupy interesów - Podmioty składające się z członków mogą uczestniczyć jako „pojedynczy beneficjenci” lub „beneficjenci nieposiadający osobowości prawnej”¹². Uwaga: jeśli działanie będzie realizowane przez członków, powinni oni także uczestniczyć (w charakterze beneficjentów lub podmiotów stowarzyszonych, w przeciwnym razie generowane przez nich koszty NIE będą kwalifikowalne).

Kraje w trakcie negocjowania układu ustanawiającego stowarzyszenie - Beneficjenci z krajów w trakcie negocjacji (*patrz wyżej*) mogą uczestniczyć w naborze i podpisywać umowy dotacji, jeśli negocjacje zostaną zakończone przed datą podpisania umowy (z mocą wsteczną, o ile warunek ten przewiduje umowa).

Środki restrykcyjne UE - Zasady szczególne, stosowane do niektórych podmiotów (*np. podmiotów podlegających pod [środki restrykcyjne UE](#) środki restrykcyjne UE na mocy Art. 29 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) i Art. 215 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)¹³ oraz podmioty objęte Wytycznymi Komisji nr [2013/C 205/05](#)¹⁴). Podmioty te nie są uprawnione do uczestnictwa w jakimkolwiek charakterze, w tym jako beneficjenci, podmioty stowarzyszone, partnerzy stowarzyszeni lub odbiorcy wsparcia finansowego na rzecz osób trzecich (o ile występują).*

Aby uzyskać więcej informacji, zob. [Zasady walidacji podmiotów prawnych, Powoływanie LEAR oraz Ocena zdolności finansowej](#).

Skład konsorcjum

n/d

Kwalifikujące się działania

Kwalifikujące się działania zostały wymienione w punkcie 2 powyżej.

¹¹ zob. Art. 197(2)(c) Rozporządzenia finansowego UE [2018/1046](#).

¹² Definicje - zob. Art. 187(2) i 197(2)(c) rozporządzenia finansowego [2018/1046](#).

¹³ Uwaga: Dziennik Urzędowy UE zawiera oficjalną listę, a w przypadku konfliktu postanowień, jego treść jest nadrzędna w stosunku do treści [Mapy Sankcji UE](#).

¹⁴ Wytyczne Komisji nr [2013/C 205/05](#) dotyczące kwalifikowania się podmiotów izraelskich i ich działań na terytoriach okupowanych przez Izrael od czerwca 1967 r. do korzystania z dotacji, nagród i instrumentów finansowych finansowanych ze środków UE począwszy od 2014 r. (Dziennik Urzędowy UE C 205 z dnia 19.07.2013, str. 9-11).

Projekty muszą być zgodne z polityką i priorytetami UE (*np. takimi, jak polityka w zakresie środowiska, społeczeństwa, bezpieczeństwa, przemysłu i handlu itd.*).

Wsparcie finansowe na rzecz osób trzecich jest dozwolone dla obszaru Przyroda i różnorodność biologiczna oraz Zarządzanie przyrodą dla dotacji i nagród na następujących warunkach:

- nabór musi być otwarty, powszechnie publikowany, zgodnie ze standardami UE w zakresie przejrzystości, równego traktowania, konfliktu interesów i poufności

Wsparcie finansowe na rzecz osób trzecich będzie akceptowane w projektach, których celem jest udzielenie wsparcia podmiotom niebędącym partnerami w projekcie (*takim, jak organizacje pozarządowe, władze lokalne czy grupy obywatelskie*) we wdrażaniu lub rozwijaniu inicjatyw lokalnych, które przyczynią się do realizacji celów projektu.

Wniosek musi określać jednoznacznie, dlaczego wsparcie finansowe osób trzecich jest potrzebne, w jaki sposób zostanie zrealizowane oraz zawierać listę różnego rodzaju działań, w związku z którymi strona trzecia może otrzymać wsparcie finansowe. Wniosek musi także jasno opisywać planowane efekty projektu.

Obszar geograficzny (kraje docelowe)

Wnioski muszą odnosić się do działań realizowanych w krajach kwalifikujących się (*patrz wyżej*). Działania poza terytorium państw kwalifikujących się muszą realizować cele państw UE (lub państw kwalifikujących się nienależących do UE) w zakresie środowiska i klimatu oraz zapewniać efektywność interwencji realizowanych w krajach kwalifikujących się (*np. działania ukierunkowane na ochronę ptaków wędrownych w obszarach ich zimowania, działania wdrażane na obszarze rzeki, na której przebiega granica pomiędzy państwami, lub projekty ukierunkowane na problemy związane ze środowiskiem, które nie zostaną skutecznie ani efektywnie rozwiązane bez działań realizowanych także w krajach niekwalifikujących się*).

7. Zdolność finansowa i operacyjna i wyłączenie

Zdolność finansowa

Wnioskodawcy muszą dysponować **stabilnymi i wystarczającymi zasobami** dla potrzeb skutecznego wdrożenia projektów i zapewnienia wkładu własnego. Organizacje uczestniczące w kilku projektach muszą mieć zdolność do wdrażania wszystkich tych projektów.

Weryfikacja zdolności finansowej będzie prowadzona na podstawie dokumentów, które należy pobrać z [Rejestru Uczestników](#) w ramach przygotowań do podpisania umowy dotacji (*np. rachunek zysków i strat i bilans, biznes plan, raport z audytu przeprowadzonego przez niezależnego biegłego rezydenta, potwierdzenie sald za ostatni zakończony rok obrotowy itd.*). Analiza będzie oparta na neutralnych wskaźnikach finansowych, uwzględniając jednakże zarazem inne aspekty, np. zależność od finansowania unijnego oraz deficyt i przychody w latach poprzednich.

Zwykle, weryfikacja jest przeprowadzana w stosunku do wszystkich koordynatorów z wyłączeniem:

- organów publicznych (podmiotów utworzonych jako organy publiczne zgodnie z prawem krajowym, włącznie z władzami lokalnymi, regionalnymi lub krajowymi) i organizacji międzynarodowych
- sytuacji, gdy projektodawcy wnioskuje o dotację na poziomie nieprzekraczającym 60 000 EUR.

W razie konieczności, może też zostać przeprowadzona w odniesieniu do podmiotów stowarzyszonych.

Jeśli uznamy Państwa zdolność finansową za niewystarczającą, możemy zażądać:

- dodatkowych informacji
  - zastosowania wzmocnionego reżimu odpowiedzialności finansowej, tzn. solidarnej odpowiedzialności wszystkich beneficjentów lub solidarnej odpowiedzialności podmiotów stowarzyszonych (*patrz niżej, punkt 10*)
  - wypłaty zaliczek w ratach
  - (jednej lub wielu) gwarancji na kwoty zaliczki (*patrz niżej, punkt 10*)
- lub
- odstąpić od proponowania zaliczek
  - zażądać zastąpienia wnioskodawcy, lub, w razie konieczności, odrzucić cały wniosek.

Aby uzyskać więcej informacji, zob. [Zasady walidacji podmiotów prawnych, Powoływanie LEAR oraz Ocena zdolności finansowej.](#)

Zdolność operacyjna

Wnioskodawcy muszą posiadać **know-how, kwalifikacje i zasoby** w celu skutecznego wdrożenia projektów i wygenerowania wkładu własnego (włącznie z odpowiednim doświadczeniem w realizacji projektów o zbliżonej skali i charakterze).

Zdolność ta podlega ocenie wraz z kryterium „Zasoby” na podstawie kompetencji i doświadczenia wnioskodawców i ich zespołów projektowych, włącznie z zasobami operacyjnymi (ludzkimi, technicznymi i innymi), lub, w wyjątkowych przypadkach, środków proponowanych w celu ich pozyskania do czasu rozpoczęcia realizacji zadania.

Jeśli wynik oceny kryterium przyznania finansowania będzie pozytywny, uznaje się, że wnioskodawcy dysponują wystarczającą zdolnością operacyjną.

Wnioskodawcy muszą wykazać tę zdolność poprzez:

- profile ogólne (kwalifikacje i doświadczenie) personelu odpowiedzialnego za zarządzanie i wdrażanie projektu
- uczestników konsorcjum (oraz poprzednich projektów, o ile występują)..

Możemy zażądać dodatkowych dokumentów uzupełniających, jeśli konieczne będzie potwierdzenie zdolności operacyjnej któregośkolwiek z uczestników.

Wyłączenie

Wnioskodawcy objęci **decyzją UE o wyłączeniu** lub jedną z wymienionych niżej **sytuacji wyłączenia**, które uniemożliwiają im otrzymanie finansowania UE NIE mogą uczestniczyć¹⁵:

- upadłość, likwidacja, oddanie pod zarządek sądów, układ z wierzycielami, zawieszenie działalności gospodarczej lub podobne procedury (włącznie z procedurami dla osób ponoszących nieograniczoną odpowiedzialność za zadłużenie wnioskodawców)
- niedotrzymanie zobowiązań w zakresie podatków lub ubezpieczeń społecznych (w tym przez osoby ponoszące nieograniczoną odpowiedzialność za zadłużenie wnioskodawców)
- dopuszczenie się poważnego wykroczenia zawodowego¹⁶ (w tym przez osoby uprawnione do reprezentacji, podejmowania decyzji lub kontroli, beneficjentów rzeczywistych lub osoby, które odgrywają kluczową rolę dla przyznania dotacji/realizacji działania)

¹⁵ zob. Art. 136 i 141 Rozporządzenia finansowego UE [2018/1046](#).

¹⁶ wykroczenie zawodowe obejmuje: pogwałcenie zasad etycznych zawodu, błędne postępowanie, które wpływa na wiarygodność zawodową, fałszywe oświadczenia/ podanie błędnych informacji, uczestnictwo w kartelu lub innej umowie zakłócającej konkurencję, naruszenie IPR, podejmowanie prób wywarcia wpływu na procesy podejmowania decyzji lub pozyskania informacji poufnych od organów publicznych celem zyskania przewagi.

- popełnienie nadużycia, korupcja, powiązania z organizacją przestępczą, pranie pieniędzy, przestępstwa związane z terroryzmem (włącznie z finansowaniem terroryzmu), praca dzieci lub handel ludźmi (w tym przez osoby uprawnione do reprezentacji, podejmowania decyzji lub kontroli, beneficjentów rzeczywistych lub osoby, które odgrywają kluczową rolę dla przyznania dotacji/ realizacji działania)
- wykazanie istotnych braków pod względem spełnienia głównych obowiązków wynikających z zamówienia publicznego, umowy o dotację, nagrodę, umowy na świadczenie usług doradczych itp. (w tym przez osoby uprawnione do reprezentacji, podejmowania decyzji lub kontroli, beneficjentów rzeczywistych lub osoby, które odgrywają kluczową rolę dla przyznania dotacji/ realizacji działania)
- dopuszczenie się nieprawidłowości w znaczeniu wskazanym w Art. 1(2) Rozporządzenia UE nr [2988/95](#) (w tym przez osoby uprawnione do reprezentacji, podejmowania decyzji lub kontroli, beneficjentów rzeczywistych lub osoby, które odgrywają kluczową rolę dla przyznania dotacji/ realizacji działania)
- założenie podmiotu w innej jurysdykcji w celu obejścia obowiązków podatkowych, społecznych lub innych przewidzianych prawem w kraju pochodzenia lub założenie w tym celu kolejnego podmiotu (w tym przez osoby uprawnione do reprezentacji, podejmowania decyzji lub kontroli, beneficjentów rzeczywistych lub osoby, które odgrywają kluczową rolę dla przyznania dotacji/ realizacji działania).

Wnioskodawcy podlegają także odrzuceniu w przypadku stwierdzenia, że¹⁷:

- w trakcie procedury rozpatrywania wniosków w sposób fałszywy przedstawili informacje wymagane jako warunek uczestnictwa lub nie przedstawili tych informacji
- byli uprzednio zaangażowani w przygotowanie naboru, co oznacza zakłócenie konkurencji, którego w inny sposób nie można wyeliminować (konflikt interesów).

8. Procedura oceny i przyznania dotacji

Wnioski należy składać zgodnie ze **standardową procedurą składania i oceny wniosków** (jednoetapowe złożenie + jednoetapowa ocena).

Komisja oceniająca (przy wsparciu niezależnych ekspertów zewnętrznych) przeprowadzi ocenę wszystkich wniosków. Wnioski podlegają w pierwszej kolejności sprawdzeniu pod kątem wymogów formalnych (dopuszczalność i kwalifikowalność, *patrz punkty 5 i 6*). Wnioski uznane za dopuszczalne i kwalifikowalne zostaną poddane ocenie (dla każdego obszaru) w kontekście zdolności operacyjnej i kryteriów oceny (*patrz punkty 7 i 9*), a następnie uszeregowane według punktacji.

W przypadku wniosków, które uzyskały tę samą punktację (w obrębie obszaru priorytetowego lub kwot budżetowych, określona zostanie **kolejność pierwszeństwa** z zastosowaniem następującego podejścia:

Kolejno dla każdej grupy wniosków *ex aequo*, zaczynając od grupy z najwyższą punktacją i przechodząc do kolejnych w porządku malejącym, wnioski *ex aequo* zostaną uporządkowane wg pierwszeństwa odpowiednio do punktacji uzyskanej w związku z kryterium przyznania dotacji „Wpływ”. W przypadku takiej samej punktacji, pierwszeństwo podlega rozstrzygnięciu na podstawie punktacji wg kryterium „Istotność”, następnie „Jakość” oraz „Zasoby.”

¹⁷ zob. Art. 141 Rozporządzenia finansowego UE [2018/1046](#).

Wszyscy wnioskodawcy zostaną poinformowani o wyniku oceny (**pismo w sprawie wyniku oceny**). Wybrani wnioskodawcy zostaną zaproszeni do etapu sporządzenia umowy dotacji; pozostali zostaną umieszczeni na liście rezerwowej lub odrzuceni. Wnioski poniżej progu budżetowego (tzn. wnioski, które przeszły, ale uzyskały zbyt niską punktację, aby otrzymać finansowanie) otrzymają **Pieczęć Doskonałości**¹⁸.

Brak zobowiązania do finansowania - Zaproszenie do etapu sporządzenia umowy dotacji NIE stanowi formalnego zobowiązania do udzielenia dofinansowania. Przed jego przyznaniem, musimy wdrożyć szereg środków kontroli prawnej: *walidacji podmiotu prawnego, zdolności finansowej, kontroli wykluczenia itd.*

Przygotowanie umowy dotacji będzie obejmować rozmowy w celu uszczegółowienia aspektów technicznych lub finansowych projektu i może wymagać podania przez wnioskodawcę dodatkowych informacji. Proces ten może również wymagać skorygowania wniosku w celu uwzględnienia zaleceń komisji oceniającej lub innych zagadnień. Warunkiem wstępnym podpisania umowy dotacji jest zgodność.

Jeśli wnioskodawca jest przekonany, że procedura oceny przebiegała nieprawidłowo, może złożyć **skargę** (w terminie i zgodnie z procedurami opisanymi w piśmie dotyczącym wyniku oceny). Należy pamiętać, że powiadomienia, które nie zostały otwarte w ciągu 10 dni od daty ich otrzymania uznaje się za otrzymane, a termin liczy się od daty ich otwarcia/ uzyskania do nich dostępu (*patrz także [Warunki i Zasady Portalu Finansowania i Przetargów](#)*). Należy także pamiętać, że w przypadku wniosków składanych w formie elektronicznej mogą występować ograniczenia co do liczby znaków.

9. Kryteria przyznawania dotacji

Kryteria przyznawania dotacji w związku z niniejszym zaproszeniem są następujące:

1. Istotność (0- 20 punktów)

- Istotność wkładu w realizację jednego lub wielu określonych celów Programu LIFE i odpowiedniego podprogramu
- Zakres, w jakim wniosek jest zgodny z opisem zawartym w zaproszeniu do składania wniosków, włącznie, w stosownych przypadkach, z określonymi w nim priorytetami
- Koncepcja i metodologia: zasadność ogólnej logiki interwencji
- Zakres, w jakim oferty zawarte we wniosku generują wspólne korzyści i umożliwiają synergię z innymi obszarami polityki, istotnymi dla realizacji celów polityki w zakresie środowiska i klimatu

2. Wpływ (0- 20 punktów)

- Ambicja i wiarygodność efektu oczekiwanego w trakcie realizacji/ po zakończeniu projektu w związku z działaniem, w tym zapewnienie, że działanie to realizowane jest bez szkody dla innych celów szczegółowych Programu LIFE
- Trwałość efektów projektu po jego zakończeniu
- Jakość środków przyjętych do osiągnięcia efektów projektu

¹⁸ Pieczęć Doskonałości to certyfikat przyznawany kandydatom wnioskującym o finansowanie LIFE, którzy spełnili kryteria oceny zdefiniowane w dokumencie zaproszenia, a nie otrzymali finansowania z powodu zbyt niskiego budżetu. Projekty, które otrzymały Pieczęć Doskonałości, mogą być dofinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego+ lub Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na takich samych zasadach, na jakich otrzymałyby dofinansowanie w ramach programu LIFE. Przysługuje ono wyłącznie uczestnikom, którzy wyrażą zgodę na przekazanie danych dotyczących wniosku (podstawowe informacje na temat wniosku, zaproszenia i wnioskodawcy) do alternatywnych organów finansujących, które mogą zdecydować się na dofinansowanie projektu.

- Potencjał replikacji efektów projektu w tych samych lub innych sektorach lub miejscach, lub zwiększenia jego skali przez podmioty prywatne lub publiczne lub poprzez uruchomienie większych inwestycji lub środków finansowych (potencjał katalityczny).

3. Jakość (0- 20 punktów)

- Jasność, trafność i wykonalność planu prac
- Identyfikacja i mobilizacja ważnych interesariuszy
- Odpowiedni zasięg geograficzny działań
- Jakość planu monitorowania i raportowania efektów
- Prawdliwość i jakość środków komunikowania i upowszechniania projektu oraz jego efektów wśród różnych grup docelowych

4. Zasoby (0- 20 punktów)

- Skład zespołu projektowego - pod kątem kwalifikacji, umiejętności i odpowiedzialności oraz poprawność struktury zarządzania
- Prawdliwość budżetu i zasobów oraz ich zgodność z planem prac
- Przejrzystość budżetu, tj. odpowiedni opis składników kosztowych
- Zakres, w jakim uwzględniono wpływ projektu na środowisko, w tym poprzez wykorzystanie zielonych zamówień publicznych. Wykorzystanie uznanych metod obliczania śladu środowiskowego projektu (*np. metod PEF lub OEF lub podobnych w rodzaju PEFCR/OEFSR*) lub systemów zarządzania środowiskowego (*np. EMAS*) będzie atutem
- Stosunek wartości do ceny

Punkty dodatkowe:

- **Premia nr 1:** Wniosek oferuje wyjątkowe możliwości synergii i promuje istotne korzyści generowane wspólnie dla różnych podprogramów LIFE. (2 punkty).
- **Premia nr 2:** Wniosek dotyczy projektu przeznaczonego do realizacji głównie w obszarach najbardziej oddalonych. W sytuacji, gdy określone cechy regionalne są istotne dla osiągnięcia potrzeb wskazanych w naborze, *takich, jak wyspy odpadów, czysta energia w regionach intensywnego zużycia węgla itd.*, premię można rozszerzyć na inne obszary geograficzne o określonych potrzebach i podatności (2 punkty).
- **Premia nr 3:** Wniosek zasadniczo bazuje na wynikach innych projektów finansowanych przez UE lub przenosi je na większą skalę. (2 punkty).
- **Premia nr 4:** Wniosek charakteryzuje się wyjątkowym potencjałem katalitycznym. (2 punkty).
- **Premia nr 5:** Wniosek obejmuje współpracę międzynarodową pomiędzy państwami członkowskimi jako kluczowy warunek realizacji celów projektu. (2 punkty).

Kryteria przyznawania dotacji	Minimalna punktacja stanowiąca wynik pozytywny	Maksymalna punktacja	Ważenie wyników
Istotność	10	20	1
Wpływ	10	20	1.5
Jakość	10	20	1
Zasoby	10	20	1
Łączna ważona punktacja (wynik pozytywny) (bez premii)	55	90	n.d.
Premia nr 1:	n.d.	2	1
Premia nr 2:	n.d.	2	1
Premia nr 3:	n.d.	2	1
Premia nr 4:	n.d.	2	1
Premia nr 5:	n.d.	2	1
Łączna ważona punktacja (wynik pozytywny) (z uwzględnieniem premii)	55	90 do 100	n.d.

Maksymalna liczba punktów: 90 do 100 punktów.

Progi indywidualne na kryterium: 10/20, 10/20, 10/20 i 10/20 punktów (przed ważeniem).

Próg łączny: 55 punktów (po ważeniu).

Wnioski, które przejdą progi indywidualne ORAZ próg łączny będą rozpatrywane pod kątem finansowania - w granicach dostępnego budżetu. Inne wnioski zostaną odrzucone.

10. Struktura prawna i finansowa Umowy dotacji

Wnioskodawcy, którzy uzyskają pozytywną ocenę wniosku, zostaną zaproszeni do etapu przygotowania umów dotacji, w trakcie którego przystąpią do przygotowania Umowy Dotacji we współpracy z unijnym specjalistą ds. projektów.

Umowa Dotacji będzie określać ramy dotacji oraz jej warunki i zasady, w szczególności w odniesieniu do efektów, raportowania i płatności.

Wzór Umowy Dotacji, która zostanie zastosowana (jak i inne ważne szablony i wytyczne) można znaleźć w dziale [Dokumentów Referencyjnych w Portalu](#).

Data rozpoczęcia i czas trwania projektu

Data rozpoczęcia i czas trwania projektu zostaną wskazane w Umowie Dotacji (*Arkusze Danych, punkt 1*). Zwykle, data rozpoczęcia przypada po podpisaniu umowy. Rozpatrzenie wsteczne wniosku może nastąpić w wyjątkowych przypadkach z uzasadnionych przyczyn, ale nigdy wcześniej, niż w terminie złożenia wniosku.

Orientacyjny czas trwania projektu: od 36 do 48 miesięcy (z możliwością przedłużenia, na podstawie należytego uzasadnienia i w drodze zmiany umowy).

Kamienie milowe i efekty

Kamienie milowe i efekty dla każdego projektu podlegają włączeniu do Systemu Udzielania Dotacji w Portalu oraz wykazaniu w Załączniku nr 1 do Umowy o udzielenie dotacji.

Forma dotacji, poziom dofinansowania i maksymalna kwota dotacji

Parametry dotacji (*maksymalna kwota dotacji, poziom dofinansowania, suma kosztów kwalifikowalnych itd.*) podlegają wskazaniu w treści Umowy Dotacji (*Arkusze Danych, punkt 3 i art. 5*).

Budżet projektu (maksymalna kwota dotacji): *patrz punkt 3 powyżej*. Udzielona dotacja może być niższa od wnioskowanej.

Dotacja stanowić będzie mieszaną dotację na pokrycie kosztów w oparciu o budżet (koszty faktycznie poniesione, z elementami kosztów jednostkowych i ryczałtu). Oznacza to, że zwrot obejmuje WYŁĄCZNIE określone rodzaje kosztów (koszty kwalifikowalne) oraz koszty faktycznie poniesione w ramach projektu (NIE koszty budżetowe). W przypadku kosztów jednostkowych i ryczałtowych, możliwe jest naliczenie kwot obliczonych zgodnie z wyjaśnieniem zawartym w Umowie o dotację (*patrz art. 6 i Załącznik nr 2 i 2a*).

Koszty podlegają zwrotowi wg poziomu finansowania ustalonego w treści Umowy Dotacji (maksymalnie **60%**).

Możecie Państwo wnioskować o wyższy poziom dofinansowania, jeśli proponowany projekt:

- dotyczy wyłącznie priorytetowych siedlisk/ gatunków (**75%**), tzn. dotyczy wyłącznie:
  - siedliska lub gatunku traktowanego priorytetowo w kontekście wdrażania dyrektywy siedliskowej UE [92/43](#), wymienionego w odpowiednich załącznikach do dyrektywy
  - gatunku ptaków uznanego za "[priorytetowy cel finansowania](#)" przez Komitet ds. Dostosowania do Postępu Naukowo-Technicznego, powołany zgodnie z Art. 16 dyrektywy ptasiej UE [2009/147](#)¹⁹ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/life/priority/index_en.htm
  - typów siedlisk lub gatunków wymienionych w załącznikach do dyrektywy siedliskowej 92/43, których status ochrony został oceniony jako niekorzystny - zły, z tendencją spadkową (U2-) podczas ostatniej dostępnej oceny biogeograficznej regionu na poziomie unijnym i krajowym
  - typów siedlisk lub gatunków (z wyjątkiem ptaków), których status zagrożenia na poziomie UE został oceniony jako „zagrożony” lub gorszy w najbardziej aktualnej opublikowanej wersji europejskiej [czerwonej księdze gatunków](#) lub [czerwonej księdze siedlisk](#), w tym na terytoriach nie objętych tymi listami
  - wszelkich innych typów siedlisk lub gatunków na terytoriach nie objętych europejskimi czerwonymi księgami gatunków lub siedlisk, których status zagrożenia został oceniony jako „zagrożony” lub gorszy zgodnie z najbardziej aktualną wersją globalnej czerwonej księgi gatunków lub siedlisk. IUCN.
- projekt „ukierunkowany na siedliska/gatunki priorytetowe i inne” (**67%**), m.in.
  - ukierunkowany na oba te rodzaje, jednak ze szczególnym naciskiem na gatunki lub siedliska priorytetowe, tak, aby większość zaplanowanych działań była skierowana jednoznacznie na ochronę

¹⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, (Dz. Urz. L 20, 26.01.2010, p. 7).

priorytetowych gatunków lub siedlisk w sposób bezpośredni, przynosząc im bezpośrednie, wymierne korzyści.

Dotacja NIE może generować zysku (tzn. nadwyżki przychodów + dotacji UE w stosunku do kosztów). Organizacje nastawione na osiąganie zysku mają obowiązek zgłoszenia przychodów, a w przypadku wygenerowania zysku, odliczymy go od końcowej kwoty dotacji (*patrz art. 22.3*).

Ponadto, należy pamiętać, że ostateczna kwota dotacji może ulec zmniejszeniu w przypadku niezgodności z Umową Dotacji (*np. nieprawidłowości w realizacji, niedotrzymanie zobowiązań itd.*).

Kategorie budżetowe i warunki kwalifikowalności kosztów

Kategorie budżetowe i warunki kwalifikowalności kosztów są określone w Umowie Dotacji (*Arkusz Danych, punkt 3, art. 6 i Załącznik nr 2*).

Przy wypełnianiu tabeli podsumowania budżetu (bezpośrednio online w Części A Formularza Wniosku), proszę kliknąć na znak „?” pojawiający się na każdym ekranie i uważnie przeczytać instrukcje, aby prawidłowo wypełnić poszczególne części.

Kategorie budżetowe określone dla niniejszego zaproszenia:

- A. Koszty osobowe
  - A.1 Pracownicy, A.2 Osoby fizyczne pracujące na podstawie bezpośredniej umowy, A.3 Osoby oddelegowane
  - A.4 Właściciele MŚP i beneficjenci będący osobami fizycznymi
  - A.5 Wolontariusze
- B. Koszty podwykonawstwa
- C. Koszty zakupów
  - C.1 Koszty podróży i utrzymania
  - C.2 Wyposażenie
  - C.3 Inne towary, roboty i usługi
- D. Inne kategorie kosztów
  - D.1 Wsparcie finansowe na rzecz osób trzecich
  - D.2 Zakup gruntu
- E. Koszty pośrednie

Określone warunki kwalifikowalności kosztów w związku z niniejszym zaproszeniem:

- koszty osobowe:
  - Koszt jednostkowy właścicieli MŚP/ osób fizycznych²⁰: Tak
  - koszt jednostkowy wolontariuszy²¹: Tak (z wyłączeniem kosztów pośrednich)

²⁰ [Decyzja](#) Komisji z dnia 20 października 2020 zezwalająca na zastosowanie kosztów jednostkowych dla kosztów osobowych w przypadku właścicieli małych i średnich przedsiębiorstw oraz beneficjentów, będących osobami fizycznymi, nieotrzymujących wynagrodzenia za prace wykonywane przez nich samych w ramach działania lub programu prac (C(2020)7715).

²¹ [Decyzja](#) Komisji z dnia 10 kwietnia 2019 zezwalająca na zastosowanie kosztów jednostkowych do deklarowania kosztów personelu za prace wykonane przez wolontariuszy w ramach działania lub programu prac (C(2019)2646).

- koszt jednostkowy podróży i utrzymania ²²: Nie (wyłącznie faktycznie poniesione koszty)
- koszty wyposażenia: pełny koszt + amortyzacja wymienionych elementów wyposażenia (na warunkach szczególnych określonych w Umowie Dotacji (art. 6.2.C.2) w powiązaniu z klauzulą specjalną długoterminowego oddziaływania (eksploatacja i utrzymanie przez 5 lat po zakończeniu działania; Załącznik nr 5))
- inne kategorie kosztów:
  - koszty wsparcia finansowego na rzecz osób trzecich: dozwolone w przypadku dotacji i nagród; maksymalna łączna kwota wsparcia finansowego na rzecz osób trzecich to 100 000 EUR; maksymalna kwota na jedną stronę trzecią to 20 000 EUR
  - koszty wykupu gruntu: z zastrzeżeniem warunków wskazanych w Art. 6.2 - D.2 Koszty i wkłady kwalifikowalne i niekwalifikowalne we Wzorze Ogólnej Umowy o Udzielenie Dotacji LIFE. Wnioskodawca musi odnieść się do każdego tych z warunków we wniosku i objaśnić, w jaki sposób zostanie on spełniony w trakcie realizacji projektu. Warunki te dotyczą, na przykład, wkładu w integralność sieci Natura 2000, gwarancji, że w perspektywie długoterminowej grunty będą wykorzystywane zgodnie z określonymi celami Programu LIFE, jak i faktu, że wykup gruntu jest jedyną lub najbardziej efektywną kosztowo metodą osiągnięcia pożądanego celu ochrony itd.
- stawka ryczałtowa kosztów pośrednich: [7%] kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich (kategorie A-D, z wyjątkiem kosztów zatrudnienia wolontariuszy i określonych kategorii kosztów wyłączonych (wykup gruntu), jeśli mają zastosowanie)
- VAT: VAT niepodlegający odliczeniu jest kosztem kwalifikowalnym (należy jednak pamiętać, że od 2013 r. VAT uiszczany przez instytucje publiczne, działające w charakterze organów władz publicznych NIE jest kosztem kwalifikowalnym)
- inne:
  - bezpłatny wkład rzeczowy jest dozwolony, ale neutralny kosztowo, tzn. nie podlega zadeklarowaniu jako koszt
  - spotkanie inauguracyjne: koszty spotkania inauguracyjnego zorganizowanego przez organ dotujący są kwalifikowalne (koszty podróży dla maksymalnie 2 osób, bilet zwrotny do Brukseli i zakwaterowanie na jedną noc) wyłącznie, jeśli spotkanie ma miejsce po dacie rozpoczęcia projektu, określonej w Umowie Dotacji; data początkowa może zostać zmodyfikowana w drodze zmiany umowy w razie konieczności
  - witryny internetowe projektów: koszty komunikacji związane z zaprezentowaniem projektu na stronie internetowej lub kontaktach mediów społecznościowych użytkowników są kwalifikowalne; koszty *odrębnych* witryn projektów są z zasady niekwalifikowalne, chyba, że ich wykonanie jest należycie uzasadnione przez cele projektu
  - wspólne działania informacyjne i upowszechniające: należy przewidzieć zasoby na zwiększenie synergii pomiędzy działaniami LIFE i wspieranymi przez UE oraz ich widoczności inne koszty niekwalifikowalne: Nie
  - Inne koszty niekwalifikowalne: Nie

Koszty zatrudnienia wolontariuszy - koszty wolontariuszy nie stanowią klasycznej kategorii kosztów. Koszty w tym przypadku nie występują, ponieważ wolontariusze pracują za darmo, można jednak dodać ich do budżetu w formie ustalonych z góry kosztów jednostkowych (na wolontariusza) co pozwoli wykorzystać pracę wolontariuszy na rzecz projektu (poprzez zwiększenie kwoty zwrotu o maksymalnie 100% kosztów zwykłych, tzn. kategorii kosztów innych niż

---

²² [Decyzja](#) Komisji z dnia 12 stycznia 2021 r. zezwalająca na stosowanie kosztów jednostkowych w odniesieniu do kosztów podróży, zakwaterowania i utrzymania w ramach programu działań lub prac zgodnie z wieloletnimi ramami finansowymi na lata 2021-2027 (C(2021)35).

wolontariat). Więcej informacji zawiera [AGA – Umowa Dotacji z komentarzami, art 6.2.A.5](#).

Płatności i ustalenia dotyczące płatności

Płatności i ustalenia dotyczące płatności są określone w Umowie Dotacji (*Arkusz Danych, punkt 4, art. 21 i nr 22*).

Po podpisaniu umowy, wnioskodawca otrzymuje zwykle **zaliczkę** na rozpoczęcie realizacji projektu (z reguły do 30% maksymalnej kwoty dotacji; w wyjątkowych przypadkach zaliczka jest niższa lub nie podlega wypłacie). Zaliczka zostanie wypłacona w ciągu 30 dni od daty wejścia w życie/ gwarancji finansowej (jeśli jest wymagana) – w zależności od tego, która z w/w dat jest późniejsza.

Przewiduje się jedną lub więcej **zaliczek dodatkowych**, związanych z raportem zaliczkowania.

Dodatkowo, w przypadku dłuższych i bardziej złożonych projektów, konieczne może okazać się złożenie jednego lub kilku raportów z postępu, niezwiązanych z płatnościami.

Wypłata salda: Na zakończenie projektu obliczymy końcową kwotę dotacji. Jeśli suma wcześniejszych wypłat jest wyższa od końcowej kwoty dotacji, poprosimy wnioskodawcę (jego koordynatora) o zwrot różnicy (odzyskanie środków).

Wszelkie płatności należy realizować poprzez koordynatora.

Należy pamiętać, że wypłaty ulegną automatycznemu obniżeniu, jeśli jeden z członków konsorcjum ma niespłacone zadłużenie w stosunku do UE (organu dotującego lub innych organów UE). Zadłużenie takie podlega potrąceniu na zasadach opisanych w treści Umowy Dotacji (*patrz art. 22*).

Należy także pamiętać, że wnioskodawca odpowiada za prowadzenie rejestrów realizowanych działań i deklarowanych kosztów.

Gwarancja na kwotę zaliczki

Jeśli wymagana jest gwarancja na kwotę zaliczki, zostanie ona wyszczególniona w Umowie Dotacji (*Arkusz Danych, punkt 4*). Kwota zostanie określona na etapie przygotowania do podpisania umowy, i zwykle jest równa lub niższa kwocie zaliczki wypłaconej w ramach dotacji.

Gwarancja powinna być dostarczona w euro i wystawiona przez zatwierdzony bank/ instytucję finansową

z siedzibą w państwie członkowskim UE. Jeśli wnioskodawca ma siedzibę w kraju spoza UE, a chciałby dostarczyć gwarancję od banku/ instytucji finansowej z siedzibą w jego kraju, należy skontaktować się z nami (w wyjątkowych przypadkach, gwarancja taka zostanie przyjęta, jeśli zapewnia równoważny poziom zabezpieczenia).

Kwoty zablokowane na rachunkach bankowych NIE podlegają uznaniu za gwarancje finansowe.

Gwarancje na poczet zaliczek NIE są formalnie powiązane z poszczególnymi członkami konsorcjum, co oznacza, że można w dowolny sposób zorganizować dostarczenie kwoty gwarancji (*przez jednego lub wielu beneficjentów lub w formie odrębnych gwarancji na kwoty częściowe, przez właściwego beneficjenta lub innego beneficjenta, itd.*). Istotne jest natomiast, aby żądana kwota została pokryta, a gwarancja - przesłana do nas w czasie realizacji zaliczki (skan za pośrednictwem Portalu ORAZ egzemplarz oryginalny pocztą).

Jeśli zostanie to z nami uzgodnione, gwarancja bankowa może zostać zastąpiona przez gwarancję strony trzeciej.

Gwarancja zostanie uwolniona na koniec okresu dotacji, zgodnie z warunkami określonymi w Umowie Dotacji.

Poświadczenia

W zależności od rodzaju działania, rozmiaru dotacji i typu beneficjentów, możemy zażądać złożenia różnego rodzaju poświadczeń. Rodzaj, harmonogram, jak i progi dla każdego z poświadczeń określa Umowa Dotacji (*Arkusz Danych, punkt 4 i art. 24*).

Struktura odpowiedzialności za odzyskiwanie środków

Struktura odpowiedzialności za odzyskiwanie środków podlega ustaleniu w treści Umowy Dotacji (*Arkusz Danych punkt 4.4 i art. 22*).

W przypadku beneficjentów jest to jedna z poniższych opcji:

- ograniczona odpowiedzialność solidarna z indywidualnie ustalonym pułapem - *każdy beneficjent do maksymalnej kwoty dotacji*
- bezwarunkowa odpowiedzialność solidarna - *każdy beneficjent do maksymalnej kwoty dotacji za działanie*

lub

- indywidualna odpowiedzialność finansowa - *każdy beneficjent wyłącznie w odniesieniu do własnego zadłużenia*.

Dodatkowo, organ dotujący może wymagać solidarnej odpowiedzialności podmiotów stowarzyszonych (z ich beneficjentem).

Warunki wdrożenia projektu

Zasady IPR: *patrz Wzór Umowy Dotacji (art. 16 i Załącznik nr 5)*:

- prawo do korzystania z efektów: Tak

komunikacja, upowszechnienie i widoczność finansowania: *patrz Wzór Umowy Dotacji (art. 17 i Załącznik nr 5)*:

- plan komunikacji i upowszechniania: Tak
- dodatkowe działania z zakresu komunikacji i upowszechniania: Tak
- specjalne logo: Tak

Szczegółowe zasady realizacji działania: *patrz Wzór Umowy Dotacji (art. 18 i Załącznik nr 5)*:

- trwałość: Tak
- szczegółowe zasady dotyczące działań mieszanych: Nie

Inne informacje szczegółowe

n/d

Niezgodność i naruszenie postanowień umowy

Umowa Dotacji (rozdział 5) przewiduje środki, jakie możemy zastosować w przypadku naruszenia postanowień umowy (i innych rodzajów niezgodności).

Dodatkowe informacje: [patrz AGA — Umowa Dotacji z komentarzami](#).

11. Jak złożyć wniosek

Wszystkie wnioski należy składać bezpośrednio online za pośrednictwem Systemu Składania Dokumentów w Portalu Finansowania i Przetargów. Wnioski w formie papierowej NIE będą akceptowane.

Złożenie wniosku to **proces 2-etapowy**:

a) utworzenie konta użytkownika i zarejestrowanie organizacji

Aby użyć Systemu Składania Dokumentów (jedyne sposoby złożenia wniosku), wszyscy uczestnicy muszą [utworzyć konto użytkownika EU Login](#).

Po założeniu konta EU Login, można [wpisać swoją organizację](#) do Rejestru Uczestników. Po zakończeniu procesu rejestracji, wnioskodawca otrzyma 9-cyfrowy kod identyfikacyjny uczestnika (PIC).

b) złożenie wniosku

Należy wejść do Elektronicznego Systemu Składania Dokumentów ze strony Tematu w sekcji [Search Funding & Tenders](#) (lub, w przypadku naborów, dla których zaproszenie wysłano w formie pisma, za pomocą linku podanego w piśmie zawierającym zaproszenie do złożenia wniosku).

Należy złożyć wniosek, składający się z następujących 4 części:

- Część A zawiera dane administracyjne organizacji wnioskodawcy (przyszły koordynator, beneficjenci, podmioty stowarzyszone i partnerzy stowarzyszeni) oraz sumaryczny budżet wniosku. Wypełnia się bezpośrednio online
- Część B (opis działania) obejmuje zawartość techniczną wniosku. Należy pobrać obowiązkowy szablon tekstowy z Systemu Składania Dokumentów, wypełnić go i wysłać jako plik PDF
- Część C zawierająca dodatkowe informacje o projekcie Wypełnia się bezpośrednio online.
- Załączniki (*patrz punkt 5*). Należy wysłać je w formie pliku PDF (pojedynczego lub wielu, w zależności od liczby miejsc). Niekiedy możliwe jest wysłanie plików Excel, w zależności od ich typu.

Wniosek musi spełniać wymóg **ograniczenia liczby stron** (*patrz punkt 5*); dodatkowe strony zostaną zignorowane.

Dokumenty należy załączyć do **odpowiedniej kategorii** w Systemie Składania Dokumentów - w przeciwnym razie, wniosek może zostać uznany za niekompletny, a tym samym niepodlegający rozpatrzeniu.

Wniosek należy złożyć **przed upływem terminu składania wniosków** (*patrz punkt 4*). Po tym terminie system zostanie zamknięty, a składanie wniosków nie będzie możliwe.

Po złożeniu wniosku, wnioskodawca otrzymuje **wiadomość e-mail z potwierdzeniem** (z podaniem daty i godziny wniosku). Nieotrzymanie wiadomości z potwierdzeniem oznacza, że wniosek NIE został złożony. Jeśli wnioskodawca jest przekonany, że jest to wynik błędu w Systemie Składania Wniosków, powinien bezzwłocznie złożyć reklamację, korzystając z [formularza pomocy IT](#) formularza pomocy IT, z wyjaśnieniem okoliczności sprawy (oraz, jeśli jest taka możliwość, z ewentualnymi zrzutami ekranu ilustrującymi przebieg zdarzeń).

Informacje szczegółowe na temat procesów i procedur opisuje [Podręcznik Online](#). Podręcznik Online zawiera także łącza do często zadawanych pytań i szczegółowych instrukcji korzystania z Systemu Wymiany Danych Elektronicznych w Portalu.

12. Pomoc

Na tyle, na ile to możliwe, **prosimy samodzielnie szukać odpowiedzi** w niniejszym dokumencie i innych materiałach (mamy ograniczone możliwości udzielania bezpośrednich odpowiedzi):

- [Podręcznik Online](#)

- [Portal FAQ](#) (pytania ogólne).
- [Zakładka FAQs na stronie internetowej LIFE](#)
- [Dni Informacyjne LIFE](#)

Warto odwiedzać też regularnie stronę Tematów, na której publikujemy aktualne informacje dotyczące wezwań do składania wniosków. (W przypadku zaproszeń indywidualnych, kontaktujemy się z wnioskodawcami bezpośrednio, gdy wezwania są aktualizowane).

Kontakt

Wyłącznie w przypadku, gdy nie znajdą Państwo odpowiedzi powyżej, proszę kontaktować się z:

- W razie pytań indywidualnych, dotyczących Systemu Składania Dokumentów w Portalu: [pomocą IT](#)

- w przypadku pytań niedotyczących systemu IT: CINEA-LIFE-ENQUIRIES@ec.europa.eu

Prosimy o przesyłanie pytań na co najmniej 7 dni przed terminem złożenia wniosku (*patrz punkt 4*) ORAZ jednoznaczne wskazanie referencyjnych danych naboru i obszaru, którego dotyczy pytanie (*patrz strona tytułowa*).

13. Ważne

WAŻNE

- **Nie czekaj do końca terminu** — Złóż wniosek wystarczająco wcześnie, aby uniknąć **problemów technicznych** w ostatniej chwili. Wnioskodawca ponosi całkowite ryzyko w zakresie problemów związanych ze składaniem wniosków na ostatnią chwilę (np. zatory systemu) Termin składania wniosków NIE zostanie przedłużony.
- Proszę regularnie **sprawdzać** Stronę Tematów w Portalu. Wykorzystujemy ją do publikacji aktualizacji i dodatkowych informacji na temat wezwań do składania wniosków (aktualizacje dotyczące wezwań i poszczególnych tematów).
- **System Elektronicznej Wymiany Danych w Portalu Finansowania i Przetargów** — Składając wniosek, wszyscy uczestnicy **wyrażają zgodę** na korzystanie z systemu elektronicznej wymiany danych zgodnie z [Warunkami i Zasadami Portalu](#).
- **Rejestracja** — Przed złożeniem wniosku, wszyscy beneficjenci, podmioty stowarzyszone i partnerzy stowarzyszeni muszą się zarejestrować w [Rejestrze Uczestników](#). Kod identyfikacyjny uczestnika (PIC) (po jednym na uczestnika) jest niezbędny do wypełnienia Formularza Wniosku.
- **Role w ramach konsorcjum** — Zakładając konsorcjum, należy wybierać organizacje, które przyczynią się do osiągnięcia celów i rozwiązywania problemów.

Role należy przydzielać stosownie do poziomu uczestnictwa w projekcie. Główni uczestnicy powinni występować jako **beneficjenci** lub **podmioty stowarzyszone**; inni mogą pełnić role partnerów stowarzyszonych, podwykonawców, stron trzecich udzielających wkładu rzeczowego. **Partnerzy stowarzyszeni** i strony trzecie udzielające wkładu rzeczowego powinni ponosić własne koszty (nie są formalnymi odbiorcami finansowania UE). **Podwykonawstwo** powinno zwykle stanowić jedynie ograniczoną część projektu i podlega realizacji przez strony trzecie (nie będące beneficjentami/ podmiotami stowarzyszonymi). Podwykonawstwo wykraczające poza zakres 30% łącznych kosztów kwalifikowalnych podlega uzasadnieniu we wniosku.

- **Koordynator** — W przypadku dotacji udzielonych więcej niż jednemu uczestnikowi, beneficjenci uczestniczą jako konsorcjum (grupa beneficjentów). Muszą w takim wypadku wybrać koordynatora, który zadba o zarządzanie i koordynację projektu i będzie reprezentował konsorcjum wobec organu dotującego. W przypadku dotacji na rzecz pojedynczego beneficjenta, staje się on automatycznie beneficjentem koordynującym.
- **Podmioty stowarzyszone** — Wnioskodawcy mogą występować wspólnie ze swoimi podmiotami stowarzyszonymi (tzn. podmiotami powiązanymi z beneficjentem, które uczestniczą w działaniu, mając podobne prawa i obowiązki, jak beneficjenci, jednak nie podpisują Umowy Dotacji, a zatem nie stają się beneficjentami). Otrzymują one część pieniędzy z dotacji, muszą więc przestrzegać wszystkich warunków wezwania do składania wniosków i podlegają walidacji (tak samo, jak beneficjenci); nie są jednak uwzględniane w minimalnych kryteriach kwalifikowalności dla potrzeb struktury konsorcjum (o ile występuje).
- **Partnerzy stowarzyszeni** - Wnioskodawcy mogą realizować projekt wspólnie z partnerami stowarzyszonymi (tzn. organizacjami partnerskimi, które uczestniczą w działaniu, jednak bez prawa do otrzymania dotacji). Uczestniczą oni bez dofinansowania, a zatem nie obejmuje ich walidacja.
- **Umowa konsorcjum** — ze względów praktycznych i prawnych zaleca się wprowadzenie wewnętrznych ustaleń, które pozwolą odpowiednio zareagować na sytuacje wyjątkowe lub nieprzewidziane (w każdym wypadku, nawet, jeśli nie wymaga tego Umowa o udzielenie dotacji). Umowa konsorcjum stwarza także możliwość redystrybucji środków z dotacji wg wewnętrznych zasad i parametrów konsorcjum (przykładowo, jeden beneficjent może przekazać swoją część dotacji innemu beneficjentowi). Umowa konsorcjum stwarza więc możliwość dostosowania dotacji UE do potrzeb w ramach konsorcjum, a także zapewnia ochronę w razie sporu.

- **Zbilansowany budżet projektu** — Wnioski o dotację muszą gwarantować zbilansowany budżet projektu i wystarczające środki dodatkowe na skuteczne wdrożenie projektu (*np. wkład własny, dochód generowany przez działanie, wkład finansowy stron trzecich itd.*). Wnioskodawca może zostać poproszony o obniżenie szacowanych kosztów, jeśli są one niekwalifikowalne (w tym nadmiernie wysokie).
- **Zasada niedochodowości** — Dotacje NIE mogą generować zysku (tzn. nadwyżki przychodów + dotacji UE w stosunku do kosztów). Zweryfikujemy to na koniec projektu.
- **Zakaz podwójnego finansowania** — Obowiązuje ścisły zakaz podwójnego finansowania z budżetu UE (z wyjątkiem działań w ramach Synergii UE). Poza działaniami z zakresu Synergii, każde działanie może otrzymać tylko JEDNĄ dotację z budżetu UE, a pozycje kosztów NIE mogą pod żadnym pozorem być deklarowane do dwóch różnych działań UE.
- **Projekty ukończone/ w toku** — Wnioski dotyczące projektów, które zostały już ukończone, zostaną odrzucone; wnioski projektów już uruchomionych będą oceniane indywidualnie (w takim wypadku zwrot kosztów nie dotyczy zadań realizowanych przed datą rozpoczęcia projektu/ złożenia wniosku).
- **Połączenie z innymi dotacjami operacyjnymi UE** — Połączenie z innymi dotacjami operacyjnymi UE jest możliwe, jeśli projekt pozostaje poza zakresem programu prac w ramach dotacji operacyjnej, a wnioskodawca zapewnił przejrzyste rozdzielanie kosztów we własnych księgach rachunkowych i NIE deklaruje ich podwójnie (patrz [AGA — Wzór umowy o udzielenie dotacji wraz z komentarzami, art 6.2.E](#)).
- **Więcej niż jeden wniosek** — Wnioskodawca może złożyć więcej niż jeden wniosek w odniesieniu do różnych projektów w ramach tego samego wezwania (i otrzymać na nie finansowanie).

Organizacje mogą uczestniczyć w składaniu więcej niż jednego wniosku.

ALE: w przypadku kilku wniosków dotyczących bardzo podobnych projektów, tylko jeden wniosek zostanie przyjęty i rozpatrzony; wnioskodawcy zostaną poproszeni o wycofanie drugiego z nich (lub zostanie on odrzucony).

- **Ponowne złożenie wniosku** — Wnioski można zmieniać i składać ponownie do upływu terminu złożenia wniosku.
- **Odrzucenie** — Składając wniosek, wszyscy wnioskodawcy akceptują warunki określone w treści niniejszego Dokumentu Zaproszenia do Składania Wniosków (oraz wszystkie wskazane w nim dokumenty). Wnioski niespełniające wszystkich warunków wezwania podlegają odrzuceniu. To samo dotyczy wnioskodawców: Wszyscy wnioskodawcy muszą spełniać kryteria; jeśli którykolwiek z wnioskodawców ich nie spełnia, należy go zastąpić – w przeciwnym razie cały wniosek zostanie odrzucony.
- **Anulowanie** - mogą pojawić się okoliczności wymagające anulowania zaproszenia. W takim przypadku, wnioskodawca zostanie o tym poinformowany w formie aktualizacji wezwania lub tematu. Uwaga: anulowanie nie uprawnia wnioskodawców do odszkodowania.
- **Język** — Wniosek można złożyć w dowolnym języku urzędowym UE (jednak streszczenie/ podsumowanie wniosku powinno być zawsze sporządzone w języku angielskim). Ze względów praktycznych stanowczo zalecamy złożenie całego wniosku w języku angielskim.

- **Przejrzystość** — Zgodnie z Art. 38 [rozporządzenia finansowego UE](#) informacje na temat przyznanych dotacji UE są publikowane co roku w [witrynie Europa](#).

Informacje te obejmują:

- nazwy beneficjentów
- adresy beneficjentów
- cel przyznania dotacji
- maksymalną przyznaną kwotę.

W wyjątkowych przypadkach, publikacja może zostać wycofana (na uzasadnioną merytorycznie prośbę), jeśli występuje ryzyko, że jej ujawnienie mogłoby zagrozić prawom i wolnościom wnioskodawcy, wynikającym z Karty praw podstawowych UE lub zaszkodzić jego interesom gospodarczym.

- **Ochrona danych** — Złożenie wniosku w ramach niniejszego naboru wymaga gromadzenia, wykorzystywania i przetwarzania danych osobowych. Dane będą przetwarzane zgodnie z obowiązującymi przepisami. Podlegają one przetwarzaniu wyłącznie w celu oceny wniosku, a następnie obsługi dotacji, oraz, w razie konieczności, monitorowania i oceny programu oraz komunikacji. Informacje szczegółowe w tym zakresie zawiera [Oświadczenie o ochronie prywatności zamieszczone na Portalu Finansowania i Przetargów](#).